

คุณธรรม
เพื่อความเป็นพลเมือง
เรียนให้ “เพลิน”
LEARN ด้วย “นิทาน”

Civic Education for Young Children: A Story Telling Methodology

ยศวดี บุญยเกียรติ

สถาบันนโยบายศึกษา
INSTITUTE OF PUBLIC POLICY STUDIES

สนับสนุนโดย

Konrad
Adenauer
Stiftung

มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์

คุณธรรมเพื่อความเป็นพลเมือง : เรียนรู้ “เพลิน” LEARN ด้วย “นิทาน”

Civic Education for Young Children :
A Story Telling Methodology

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ยศวดี บุญยเกียรติ.

คุณธรรมเพื่อความเป็นพลเมือง: เรียนให้ “เพลิน” LEARN ด้วย “นิทาน”.-- กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา, 2559.

56 หน้า.

1. นิทาน. I. ชื่อเรื่อง.

398.2

ISBN 978-616-91578-7-8

ชื่อหนังสือ คุณธรรมเพื่อความเป็นพลเมือง :
เรียนให้ “เพลิน” LEARN ด้วย “นิทาน”

ผู้เขียน ยศวดี บุญยเกียรติ

ปีที่พิมพ์ ธันวาคม 2558

จำนวนพิมพ์ 400 เล่ม

เจ้าของ สถาบันนโยบายศึกษา : 99/146 ถนนงามวงศ์วาน
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทร. 0 2941 1832-3 โทรสาร 0 2941 1834
e-mail : ipps_fpps@yahoo.com
www.fpps.or.th

ออกแบบปก ชัยวุฒิ แก้วเรือน

พิมพ์ที่ บริษัท พี.เพรส จำกัด
โทร. 0 2742 4754-5

สนับสนุนโดย มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์

คำนำ

สถาบันนโยบายศึกษา

สถาบันนโยบายศึกษามีความเชื่อมั่นว่า คุณธรรมและศีลธรรมคือคุณสมบัติเบื้องต้นและสำคัญที่สุดของผู้เป็น “พลเมือง” การปลูกฝังคุณสมบัติข้อนี้ต้องทำตั้งแต่วัยเด็กจึงจะได้ผล และควรทำกับเด็กทุก ๆ คนเพื่อวางรากฐานไปสู่ความเป็นพลเมืองที่เป็นทรัพยากรของชาติ

ในระหว่างปี พ.ศ. 2556 ถึง 2558 สถาบันฯ ได้ทำโครงการ “การสร้างคุณธรรมในนักเรียนประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง” อย่างต่อเนื่องในโรงเรียนหลายแห่งในจังหวัดบุรีรัมย์และตรัง วัตถุประสงค์ของการทำโครงการคือเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมในนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยการใช้สื่อคือหนังสือนิทานและการทำกิจกรรม โดยคุณครูเป็นผู้ทำหน้าที่นี้

เราเริ่มต้นจากการหาอาสาสมัครที่พร้อมจะนำวิธีการเล่านิทานไปใช้กับนักเรียน แนะนำเทคนิควิธีการเล่าเรื่องและส่งหนังสือจำนวนหนึ่งไปให้ จากนั้นทุกอย่างก็ดำเนินไปตามครรลองเกิดเป็นกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมายที่เกิดจากการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมทั้งในเชิงความคิดและการบริหารจัดการระหว่างบรรดาครูอาจารย์จากทุก ๆ โรงเรียน และระหว่างสถาบันฯ กับคุณครูที่ทำหน้าที่ประสานงานตลอดเวลาการดำเนินการ สถาบันนโยบายศึกษาและคุณครูผู้ร่วมโครงการได้ปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดผลที่ได้คือการจัดกิจกรรมระหว่างโรงเรียนที่มีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

จากวันแรกที่เริ่มดำเนินโครงการจนถึงวันสุดท้ายที่โครงการนี้เสร็จสมบูรณ์ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558 มีกิจกรรมทั้งหมด 12 ครั้ง รวมผู้เข้าร่วม 795 คน แบ่งเป็นคุณครู 450 คน นักเรียน 284 คน และอื่นๆ 61 คน สถาบันฯ ได้รับข้อคิดและข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์จากคุณครูทุก ๆ ท่านที่มีส่วนร่วม เราจึงนำประสบการณ์จากโครงการนี้มารวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้โดยหวังว่าอาจเกิดประโยชน์บ้างในการศึกษาเพื่อการสร้างคุณธรรมในพลเมือง

สถาบันฯ ขอขอบคุณสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 1 รองผู้อำนวยการนางสรุจิณี โอชโร ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการจัดสัมมนาครู ขอขอบคุณโรงเรียนบ้านสวายสอ (ประชาบุรณะ) โรงเรียนบ้านโพธิ์ดอนหวายและโรงเรียนบ้านทุ่งนาที่ใช้สถานที่จัดกิจกรรมนักเรียน

ขอบคุณอาจารย์แพรวพรรณ บรรจงศิริทัศน์ อาจารย์จุฑามาศ จันทวงษ์วานิชย์ และ ผอ.ธนพร ทรงรัมย์ ที่ช่วยประสานงานทุกๆ กิจกรรมที่บุรีรัมย์ ขอขอบคุณ ผอ.โกวิท วิชัยดิษฐ์ และ ผอ.พงศ์ประพันธ์ เตละกุล ประธานกลุ่มโรงเรียนน้ำพุตโปธารามที่ประสานงานและสนับสนุนการจัดกิจกรรมในจังหวัดตรัง

ขอขอบคุณบรรดาคุณครูทุกท่านที่เสียสละเวลาเข้าร่วมโครงการ ขอภัยที่ไม่อาจกล่าวชื่อได้ทั้งหมดไว้ ณ ที่นี้ ขอคิดความเห็นและข้อเสนอแนะที่ท่านได้มอบให้ทั้งที่เป็นคำพูดและลายลักษณ์อักษร มีประโยชน์ บอกเล่าถึงประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องที่ส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันทำงานกลุ่ม และการที่ท่านสละเวลาพานักเรียนมาร่วมกิจกรรมยังแสดงถึงคุณธรรมของคุณครูผู้มีความผูกพันตามวิชาชีพอันมีเกียรตินี้

โครงการนี้ยังได้รับการเติมเต็มด้วยหนังสือและของขวัญที่มอบผ่านสถาบันฯ ให้แก่นักเรียนที่มาร่วมกิจกรรม จึงขอขอบพระคุณ คุณหญิงเกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา คุณสายสัมพันธ์ สุวรรณประทีป และคุณดวงใจ ตั้งสง่า มา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ สถาบันนโยบายศึกษาขอขอบคุณมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการทั้งหมด

ยศวดี บุญเกียรติ

ผู้อำนวยการร่วม สถาบันนโยบายศึกษา

ธันวาคม 2558

Accomplishment

Civic Education for Young Children Program

With kind support from the Konrad Adenauer Stiftung, the program “Civic Education for Young Children” had been organized continuously for 3 years. A total 12 workshops event, held in Bangkok and another two provinces, Buriram and Trang, were attended by 795 attendants; 450 teachers and 284 students. Some of them were regular attendants to the final event. Moreover, the program was adopted in more than 30 schools and applied to hundreds of students in elementary and kindergarten levels.

The program rationales came from a nationwide study on 100,000 children age between 1-14 and 10-14, revealed in 2011, that honesty was not much valued as in the past. Economic competency comes first before moral and ethics. An outstanding numbers of students admitted they had cheated and/or will cheat for benefits, advantages or fame. Similar attitude was commonly found among many Thai adults and the country suffers from chronic corruption. This reflection initiated many agencies; state and non-state, to organize programs to reinstall honesty among school students.

Bangkok Metropolitan Authority took the first step, in 2011, when asked the National Institute of Development Administration (NIDA) to design a course for BMA’s schools. Its curriculum comprises of values on honesty and integrity, greater good, fairness and justice, responsibility and accountability, sufficiency and moderation.

Following the 22 May 2014 coup d’état, Prime Minister Prayut Chan-o-char gave 12 values for Thai citizens to adhere. Among them were ethical and a dedication to the public’s and the nation’s benefits rather than one’s own benefits.

IPPS believe moral/ethics is a fundamental value of a citizen. The soonest it is instill the best result will be achieved. Ethical values were normally passed from

generation to generations through family values and practices but as society changes, family structure was distorted to not only in numbers of family-member but also economic liability that resulted in a lack of family-time with children. Parents and grandparents hoped schools and teachers would take this responsibility.

Storytelling was a conventional ways of teaching moral and ethics invented in Aesop's time. Aesop's fables were widely used in schools for decades. The stories inspired young students to behave and understand meanings of honesty, goodness, fairness and justice, etc. IPPS had recalled this practice to be used in the elementary schools.

We started, in 2013, with two teacher workshops in Buriram province. The participants were convinced to recollect their good-old-times when listening to stories. Some teachers willingly adopted the practice to their classes. The program was extended to Trang province in 2014. In the second year of implementation, the schools sent student-representatives to two workshops locally held at 2014 ended. The program continued in 2015 with additional objective to assess the outcome. The same groups of students were asked to co-write story portraying their living environment. The story should reflect perceptions of ethics. The selected ones were invited to the workshops.

Starting from a simple method, story-telling by teachers in classes, many more activities were created such as; the school story-telling session every morning, the student hand-made picture-books, story retelling by elder students, analytical Q&A, noon time broadcasting, school projects, role-playing and finally, story-writing. The last outputs were 18 students' performances bases on their stories. Each story was performed by its authors to the audiences from other schools. These two workshops were held in November 2015 in Buriram and Trang.

During the implementation, series of evaluation were held between IPPS and the teachers and we were delighted to know the students have greatly development in their behaviors; honesty, friendliness, attentive, self-confident, disciplinary, cooperative, responsibility, language skill, critical-thinking, and creativity.

However, teachers shared their limitations; inadequate support from education administrators, school directors and colleagues, deficient time, too many assignments, inadequate storybooks/media, and the schools emphasized on academic achievement.

The teachers recommended the program to apply to every class in school, to extend to more schools, to incorporate more activities, to organize study-tour and to include parents’ participation in the activity/program.

The program has achieved our objectives to stimulate teachers to realize ethics are the most fundamental values of human beings and could be instilled in young students through stories. The program allowed teachers and students to explore activities they hardly gain through formal curriculum .

From the teachers’ point of view, the Civic Education for Young Children Program has initiated many changes and accomplishment were:

- The story-telling strengthen teacher-student relationship. The young students looked forward to school days even when they were sick.
- Students’ behaviors on honesty, helpfulness, discipline, responsibility and politeness improved significantly as they tried to follow the good characters.
- The storytelling among students; from the elder-to-the younger, stimulated unity and students were helpful with each other without being told.
- Q&A session encouraged students to think and reasoning, inspired imagination, induced creativity in art, language skill and self-confident.
- Improved group working, expression and participation.
- Improve proficiency in language skills for young students who speak only local dialect at home. As a result, overall learning skill developed.
- The storytelling indirectly denounced bad actions without causing embarrassment to anybody. Students willingly changed their behaviors without being instructed, reproached or punished.

สารบัญ

คำนำ	1
Accomplishment	5
เด็กขาดคุณธรรมเป็นความบกพร่องของใคร ?	11
การศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรม	15
ไอคิว อีคิว และเอ็มคิว	21
เด็กดีสร้างได้ด้วยมือครู	29
การเล่านิทานต้องมีเทคนิค	35
ประสบการณ์ที่บุรีรัมย์และตรัง	41
สถาบันนโยบายศึกษา	53
ประวัติผู้เขียน	59

เด็กขาดคุณธรรม เป็นความบกพร่องของใคร?

“เด็กๆ เปรียบเสมือนผ้าขาวที่เราจะแต้มสีใดลงไปก็เห็นสีนั้นชัดเจน”

ไม่ว่าคำพูดนี้จะป็นของใคร แต่คือสิ่งที่เราทุกคนเคยได้ยินมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่ผู้ใหญ่จะสอนเด็กก็จะยกคำพูดนี้เป็นเหตุผล ปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าวัยเด็กเหมาะที่สุดในการเรียนรู้ เด็กๆ มีความจำดีและพร้อมจะเรียนรู้ตั้งแต่ยังเป็นทารก แม่หลายคนยังพบว่าลูกๆ ของเธอเรียนรู้หลายสิ่งตั้งแต่ยังอยู่ในครรภ์

โลกของเด็กสมัยก่อนแคบ นอกจากบ้านกับโรงเรียนแล้วก็อาจจะมีสถานที่อื่นอีกเล็กน้อย แม้เด็กสมัยนี้จะมีโลกกว้างขึ้นมากแต่ถึงอย่างไรก็ยังไม่กว้างเท่าโลกของผู้ใหญ่อยู่ดี

มนุษย์ทุกคนพอใจในความสุข เด็กๆ ก็เช่นกัน ความสุขของเด็กไม่สลับซับซ้อน กินอิ่ม พักผ่อน เปลี่ยนอิริยาบถ ความรักจากแม่พ่อ ครอบครัว และความบันเทิงอีกเล็กน้อยก็สร้างความสุขให้เด็กได้แล้ว ก่อนจะถึงยุคสมัยของโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต ความบันเทิงของเด็กคือการฟังนิทานจากแม่พ่อหรือผู้ใหญ่อื่น เช่น ปู่ย่า ตายาย พี่ป้า น้าอา หรือแม้แต่ใครก็ได้ที่มีนิทานสนุกๆ มาเล่าให้ฟัง เด็กจะติดบุคคลนั้น เพราะอยากฟังนิทาน

การเล่านิทานยังทำให้ผู้เล่าและผู้ฟังมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดสายสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีชีวิต ไม่เหมือนการดูนิทานจากวิดีโอ โทรศัพท์ หรืออินเทอร์เน็ต ปฏิสัมพันธ์ทางกายและจะสร้างความสัมพันธ์ทางใจกระตุ้นให้มีพัฒนาการการเรียนรู้ เรื่องราวที่รับฟังจะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเด็ก ผู้ใหญ่มักก่อนจึงใช้นิทานสั่งสอนให้ลูกหลานเป็นคนดี เวลาที่เหมาะสมที่สุดคือก่อนเข้านอน นิทานก่อนนอนจึงเป็นเหมือนการแสดงความรักที่ผู้ใหญ่จะแสดงให้เห็นได้กับรู้

โลกในปัจจุบันแม้มีขนาดเท่าเดิมแต่ว่ารุ่นสับสนขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม คนในครอบครัวไม่ค่อยจะมีเวลาให้กัน ขนาดครอบครัวเล็กลง ไม่เป็นครอบครัวใหญ่ที่มีปู่ย่า ตายาย อยู่รวมกันเหมือนแต่ก่อน บางครอบครัวยังเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว พ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง เพราะผู้ใหญ่มีภารกิจมากมาย เวลาที่จะให้แก่เด็กจึงลดน้อยลง ถ้าไม่มีการแบ่งเวลาที่เหมาะสมปล่อยให้วิดีโอ โทรศัพท์ หรืออินเทอร์เน็ตเลี้ยงเด็ก.....เราจะโทษใคร ?

พ่อแม่ผู้ปกครองทุกคนปรารถนาให้ลูกหลานเป็นคนดี สมัยก่อน “เด็กดี” คือว่านอนสอนง่าย

ไม่ดื้อ ตั้งใจเรียน วิธีการสอนแต่เก่าก่อนคือเล่าเรื่อง “ตี่ๆ” ให้เด็กฟัง อาจเป็นนิทานชาดก นิทานสอนใจ ชีวิตประวัติคนดีช่วยเหลือสังคม อยากให้เด็กมีค่านิยมอะไรต้องนำเรื่องที่ตัวละครมีบุคลิกเช่นนั้นมาเล่า คุณธรรมใดที่ฝังใจแต่เล็กจะแจ่มชัดเหมือนสีที่ป้ายลงบนผ้าขาวสะอาด ถ้าอยากให้เด็กมีความซื่อสัตย์ ต้องเล่าเรื่องคนซื่อสัตย์ให้ฟัง ถ้าอยากให้เขาเป็นคนขลาดไม่มีเหตุผล ก็เล่าเรื่องผี ถ้าอยากให้เป็นคนกล้าหรือเสียสละ จงเล่าเรื่องวีรบุรุษผู้กล้าหาญและเสียสละ

นิทานเรื่องเทพารักษ์กับคนตัดไม้ สอนว่า ถ้าเราเป็นคนซื่อสัตย์ก็จะได้รับสิ่งดีๆ ตอบแทน ตรงกันข้ามคือการพูดโกหก ก็จะเกิดผลเสีย นิทานเรื่องเด็กเลี้ยงแกะแสดงให้เห็นผลเสียของการโกหกเช่นกัน น่าเสียดายที่นิทานคุณธรรมเหล่านี้มีไม่มาก แต่ที่น่าเสียดายยิ่งกว่า ที่มีเด็กอีกเป็นจำนวนมากไม่มีโอกาสได้ฟังนิทานคุณธรรมพวกนั้น

เด็กๆ หลายคนเติบโตในบ้านที่มีแต่เสียงทะเลาะกันระหว่างพ่อแม่ บ้างก็เติบโตขึ้นในบ้านที่มีแต่ความเจ็บปวด ขาดพ่อหรือแม่หรือทั้งคู่ หลายคนถูกเลี้ยงดูโดยผู้ปกครองที่ไม่มีความรัก ความอดทนและเวลาให้ เด็กๆ ส่วนหนึ่งมีโทรศัพท์เป็นพี่เลี้ยง พอเข้าอินเทอร์เน็ตเป็นก็ได้รับแทปเล็ตเป็นของขวัญ วันคืนมีชีวิตอยู่ในโลกเสมือนจริงที่มีทุกอย่างเสมือนจริงรวมทั้งความรัก

ที่เสมือนจริงไม่อาจจับต้องได้เช่นกัน เราจะโทษใครถ้าพวกเขาจะเป็นบุคคลเสมือนจริงที่ไม่เป็นที่ต้องการของสังคม เราจะสร้าง “พลเมือง” จากคนที่ไม่เคยได้รับการปลูกฝังค่านิยมของความเป็นพลเมืองได้หรือไม่ ?

หลังมีรายงานวิจัยว่าเยาวชนไทยจำนวนมากเห็นความซื่อสัตย์ไม่ใช่คุณสมบัติสำคัญ พวกเขาอาจเคยถูกปลูกฝังมาว่าความเก่งสำคัญกว่าความดี คนคดโกงยอมรับได้หากจะได้รับประโยชน์ด้วย สังคมไทยในอนาคตจะเป็นอย่างไร? ถ้าจะแก้ไขค่านิยมที่ผิดนี้ จะต้องทำที่บ้านหรือโรงเรียน ระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับครูใครแน่ที่มีหน้าที่ต้องอบรมปลูกฝัง หลายคนโยนความผิดให้สื่อว่าเป็นตัวการทำให้สังคมขาดคุณธรรม ตัวการสำคัญคือโซเชียลมีเดียหรือไม่ที่กระจายข่าวสารข้อมูลจนเกิดค่านิยมที่ผิด

ก่อนจะชี้ว่าฝ่ายใดผิดมาตั้งสติกันใหม่ว่าอะไรคือ “คุณธรรม” คุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นผู้มีคุณธรรมมีอะไรบ้าง คุณธรรมคือความประพฤติที่ทำให้หลายปัจเจกอยู่ร่วมกันได้ในสังคม เบื้องต้นที่สุดคือต้องไม่ใช้กำลังทำร้ายกัน ไม่ขโมยหรือหยิบสิ่งของของผู้อื่นที่เจ้าของไม่อนุญาต ไม่โกหกหลอกลวงทำให้ผู้อื่นเสียหาย เชื่อฟังไม่ทำผิดกฎวินัยของสังคมนั้น และร่วมแรงใจช่วยเหลือผู้อื่นตามโอกาส

ถ้าสังคมร่วมกันแต่งแต้มสีแห่งคุณธรรมลงไปในใจเด็ก พวกเขาส่วนใหญ่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ไม่รังแกข่มเหงคนอ่อนด้อยกว่า ซื่อสัตย์ในการกระทำและคำพูด ไม่โกง ไม่เอาเปรียบคนอื่น เคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม มีจิตใจเอื้อเฟื้อเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม สละได้ซึ่งเวลา แรงกายและทรัพย์สินในโอกาสที่เหมาะสม ♦

เสวนาระดมสมอง 25 ม.ค. 57 ณ โรงแรมเทพนคร อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

เสวนาระดมสมอง 25 ม.ค. 57
ณ โรงแรมเทพนคร อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

สัมมนาระดมสมอง 26 ม.ค. 56 ณ ห้องประชุม สنج.พื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 (สพป.บุรีรัมย์ เขต 1)
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

สัมมนาระดมสมอง 13 ก.พ. 57 ณ ห้องนาราส
โรงแรมธรรมรินทร์ธนา อ.เมือง จ.ตรัง

สัมมนาระดมสมอง 26 ม.ค. 56
ณ ห้องประชุม สพป.บุรีรัมย์ เขต 1 อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 22 มี.ค. 56 ณ ห้องประชุม สพป.บุรีรัมย์ เขต 1 อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

ตรวจเยี่ยมโครงการ 26-27 มิ.ย. 57
ณ โรงเรียนบ้านสวายสอฯ และโรงเรียน
บ้านตลาดควาย อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 22 มี.ค. 56
ณ ห้องประชุม สพป.บุรีรัมย์ เขต 1
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

การศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม

ก่อนมีภาษาเขียน การสั่งสอนกระทำด้วยคำพูด เมื่อมีการประดิษฐ์ตัวอักษร การสอนจึงทำได้โดยทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เมื่อศาสนาและการศึกษายังรวมกันอยู่เป็นหนึ่งเดียว การเล่าเรียนอ่านเขียนจะดำเนินคู่ไปกับการสอนศีลธรรมเสมอ

การสร้างคุณธรรมด้วยนิทานอีสป

ก่อนที่จะมีการประดิษฐ์ตัวอักษรและภาษาเขียน มนุษย์ทุกชาติทุกเผ่าพันธุ์สื่อสารกันด้วยคำพูด เรื่องราวต่างๆ ส่งผ่านกันจากปาก ผู้เล่าเรื่องจึงมีความสำคัญต้องมีทั้งความจำดีและมีศิลปะในการเล่า สร้างอารมณ์ร่วมในกลุ่มผู้ฟัง บางคนยังมีภาษาที่มีสัมผัสไพเราะ ร้องเพลงหรือเล่นดนตรีประกอบ สร้างความเพลิดเพลินบันเทิงยิ่งขึ้น นักเล่าที่เดินทางไปต่างชุมชนคือผู้เผยแพร่เรื่องในชุมชนหนึ่งให้กระจายไปกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเดินทางผจญภัยของบรรพบุรุษ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม คำสั่งสอน ข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติ ทั้งยังสร้างความบันเทิงสนุกสนาน จึงได้รับการต้อนรับในทุกสถานที่ นักเล่านิทานยังชีพได้จากค่าตอบแทนที่ได้รับเป็นเงินทองของใช้หรืออาหาร การเล่าเรื่องราวจึงเป็นทั้งการให้ความรู้ สร้างความบันเทิง และยังใช้เพื่อสอนศีลธรรม สร้างค่านิยมที่ดีงามให้แก่ผู้ฟัง

อีสปเป็นนักเล่านิทานที่มีชื่อเสียงทั่วโลก เขามีชีวิตอยู่ในช่วงเวลา 560-620 ปีก่อนคริสต์ศักราช หรือ 208 ปี ก่อนพุทธกาล อีสปเป็นทาสอาศัยอยู่ที่เมืองซาร์ดิส บนเกาะซามอสของประเทศกรีกในปัจจุบัน เขาเป็นคนพิการ ขี้เหร่ แต่ฉลาดมีไหวพริบ และที่สำคัญมีจิตใจดี เขาเล่าเรื่องที่เขาส่งเองจนมีชื่อเสียงโด่งดัง ในที่สุดอีสปก็ถูกปลดปล่อยให้เป็นอิสระจากการเป็นทาส

หลังได้รับอิสรภาพกษัตริย์เครซุสให้อีสปไปเล่านิทานในราชสำนัก เรื่องที่อีสปเล่ามีทั้งความสนุกสนานและให้แง่คิดเป็นที่พอใจของทั้งกษัตริย์คนในราชสำนัก และชาวบ้านทั่วไป เขาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นราชทูตเดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีตามเมืองต่างๆ อีสปแต่งเรื่องให้แง่คิดชี้โทษภัยหรือส่งเสริมการทำความดีตามสถานการณ์ เช่น ที่เมืองโครินธ์ ชาวเมืองกำลังแตกสามัคคี อีสปเล่าเรื่อง “กบเลือกนาย” ชี้ให้เห็นว่าถ้าเลือกจะใช้กฎหมายแทนกฎหมายแล้วจะเป็นอย่างไร

นิทานของอิสปมีอิทธิพลมากแต่นำจุดจบที่น่าเศร้ามาสู่ตัวเขา ที่เมืองเดลี ซึ่งชาวเมืองกำลังถูกกดขี่โดยผู้ปกครอง อิสปเล่านิทานโดยใช้สัตว์เป็นตัวละครสมมติสะท้อนความอยุติธรรมในสังคม เจ้าเมืองโกรธมากจึงให้คนแอบเอาขันทองศักดิ์สิทธิ์แห่งวิหารเทพอะพอลโลใส่ไว้ในหีบสัมภาระของอิสป เขาถูกตั้งข้อหาว่ากระทำการลบหลู่เทพเจ้าและพยายามทำลายล้างชาวเมือง ถูกตัดสินประหารชีวิตโดยให้โยนลงมาจากหน้าผาสูง

แม้อิสปจะตาย แต่นิทานของเขาได้ถูกเล่าต่อๆ กันมา และต่อมาก็บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและแปลออกเป็นภาษาต่างๆ มากมาย เหตุที่เรียกเรื่องนี้อิสปเล่าว่า “นิทาน” ก็เพราะเขาใช้ตัวละครเป็นสัตว์ต่างๆ แต่มีการกระทำและคำพูดเหมือนคนเพื่อให้คนฟังเข้าใจว่าเป็นเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิงสนุกสนานทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ไม่ได้หมายถึงบุคคลใด แต่ทุกเรื่องเป็นการสอนศีลธรรมทางอ้อมให้ผู้คนมีคุณธรรม ที่เป็นเช่นนี้เพราะในยุคเกือบสามพันปีที่แล้วมีเพียงนักบวชเท่านั้นที่มีสิทธิในการอบรมสั่งสอนศีลธรรม ใครที่แสดงตัวเป็นผู้รู้อาจถูกพวกนักบวชและผู้นำทางศาสนากล่าวหาว่าเป็นพอมดมหมอผีซึ่งมีโทษถึงตาย

เมื่อมีภาษาเขียนและมีการบันทึกเรื่องราวต่างๆ เป็นลายลักษณ์อักษรลงในสื่อ เช่น แผ่นดินเหนียว ใบลาน ผ้าและกระดาษ จารึกเหล่านั้นถูกใช้เป็นสื่อในการเรียนอ่านเขียน นิทานอิสปเป็นหนึ่งในหนังสือเรียนเมื่อมีการศึกษาอย่างเป็นระบบ เมื่อระบบการศึกษาพัฒนาจนมีข้อมูลให้เรียนรู้มากมาย นิทานอิสปหายไปจากห้องเรียนแต่ยังคงมีวางขายในร้านหนังสือทั่วโลก

นอกจากนิทานอิสปแล้ว บรรดานิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่ก็มีคติสอนใจให้เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเช่นกัน

การสร้างคุณธรรมโดยสถาบันศาสนา

เมื่อมีศาสนาเกิดขึ้นในโลก คำสั่งสอนของศาสดาเป็นกรอบความประพฤติและปฏิบัติว่าศาสนิกชนควรปฏิบัติอย่างไรกับบุคคลอื่น ศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นกรอบของศีลธรรมและสร้างค่านิยมเรื่องคุณธรรมให้เป็นคนดีและช่วยเหลือผู้อื่น เช่น ศาสนาพุทธ สอนให้ละความชั่วโดยการประพฤติตามศีล เบื้องต้นที่สุดคือศีลห้า ให้เมตตาต่อทุกชีวิต ไม่ฆ่าและเบียดเบียนผู้อื่น ให้ซื่อสัตย์ ไม่ลัก ฉ้อโกง ไม่ล่วงละเมิดลูกเมียผู้อื่น ไม่พูดเท็จ พูดหยาบส่อเสียด ยุยง เพื่อเจ้อ มีความรักสามัคคี และไม่ดื่มสุราเมรัย ยาเสพติดอันเป็นเหตุให้ประมาท

ศาสนาคริสต์มีหลักปฏิบัติที่เรียกว่าบัญญัติ 10 ประการ สอนสิ่งที่พึงกระทำต่อเพื่อนมนุษย์ คือ การเคารพบิดามารดา ไม่ฆ่าคน ไม่ผิดประเวณี ไม่ลักทรัพย์ ไม่นินทาว่าร้าย ไม่คิดร้ายและโลกอยากได้ของผู้อื่น ให้มีความรักที่บริสุทธิ์ มีเมตตา กรุณา มุทิตา ต่อเพื่อนมนุษย์ตามคำสอนที่ว่า “จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง”

ศาสนาอิสลามก็สอนให้อุดหนุนในการทำความดี ช่วยเหลือผู้ยากจนโดยการบริจาคทรัพย์สินที่เรียกว่าการบริจาคซากาตร้อยละ 2.5 ของรายได้ทั้งปี

ส่วนศาสนาอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นฮินดู ซิกข์ ฯลฯ ก็ล้วนแต่สั่งสอนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว มีเมตตา เสียสละ ไม่เบียดเบียนกันทั้งสิ้น

ศาสนาและบุคคลสำคัญในแต่ละศาสนามีความประพจน์วัตรปฏิบัติที่เป็นตัวอย่างที่ดี การนำเรื่องราวชีวประวัติมาเล่าจึงเป็นตัวอย่างที่น่ายกย่อง น่าสนใจ และเข้าใจง่ายสำหรับคนทุกวัย เช่น เรื่องในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่เล่าเป็นนิทานชาดกฟังได้ทั้งคำสอนทั้งความบันเทิง ประเทศไทยก่อนจะมีโรงเรียนแบบตะวันตก ผู้รู้หนังสือส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุที่บวชเรียนมานาน ใครอยากอ่านเขียนได้ต้องเรียนจากวัด อยากอ่านเขียนคล่องก็บวชเป็นพระเรียนจากภิกษุที่มีความรู้ การเรียนจึงสอดแทรกด้วยการสั่งสอนศีลธรรมจนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกัน แม้ในสมัยอยุธยาเมื่อมีการแต่งวรรณคดีใช้ในการสอนอ่านเขียน เช่น เรื่องสมุทโฆษคำฉันท์และนันทโศภนสูตร เรื่องราวก็ยังคงเป็นแนวบุญบาป สอนให้เป็นคนดี ไม่ละเมิดกฎกติกาสังคม การปลูกฝังคุณธรรมศีลธรรมจึงเป็นเรื่องคู่ขนานไปกับการสอนอ่านเขียน

การสร้างคุณธรรมในโรงเรียน

ในรัชกาลที่สามแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นักบวชและฆราวาสในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์เข้ามาเผยแพร่ศาสนาในไทย ชาวต่างชาติสองนิกายนี้ได้จัดตั้งโรงเรียนเล็กๆ ขึ้นสอนหนังสือให้เด็กไทยควบคู่ไปกับการเผยแพร่ศาสนา เพื่อแสวงหาความรู้วิทยาการจากโลกตะวันตก เจ้านายชั้นสูงและข้าราชการเริ่มสนใจที่จะเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่สี่ เมื่อครั้งยังทรงผนวชไม่ได้ขึ้นครองราชย์ ทรงศึกษาภาษาอังกฤษจนอ่านเขียนได้คล่อง พระอนุชาคือเจ้าฟ้าจุฑามณีซึ่งต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า

เจ้าอยู่หัวก็ทรงภาษาอังกฤษได้คล่องเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีเจ้านายองค์อื่นๆ และขุนนางที่เรียนภาษาอังกฤษจนสามารถสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้

ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทำให้คนทั่วไปมีชีวิตที่ก้าวหน้าขึ้น คนธรรมดาจึงเริ่มส่งบุตรชายเข้าเรียนในโรงเรียนของศาสนาคริสต์ ส่วนเด็กหญิงมีโอกาสน้อยมากที่จะได้เล่าเรียน โดยเฉพาะในชนชั้นสูงไม่นิยมให้เด็กหญิงไปเรียนกับชาวต่างชาติ จนกระทั่งเจ้าฟ้ามงกุฎเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษและวิทยาการตะวันตก จึงทรงว่าจ้างให้นางแอนนา ทีเลียโนเวนส์ มาสอนหนังสือให้พระราชโอรสธิดาในพระราชวังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อยังทรงพระเยาว์ก็ทรงได้เรียนภาษาอังกฤษกับนางแอนนา พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาตามแนวทางตะวันตก หลังเสด็จขึ้นครองราชย์ในปี 2411 ทรงโปรดให้ตั้งโรงเรียนสกุหลวงและโรงเรียนหลวงสอนภาษาอังกฤษขึ้น ต่อมาได้เป็นโรงเรียนนันทอุทยาน ที่มีนายแพทย์แมคฟาร์แลนด์ บุตรชายหมอสอนศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ชาวอเมริกัน เป็นครูใหญ่ และในปี พ.ศ. 2424 จึงเริ่มก่อตั้งโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบเพื่อการเตรียมคนเป็นมหาดเล็ก โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบเสร็จสมบูรณ์ในปี 2427 และในปีนั้นเองก็ตั้งโรงเรียนวัดมหรณพาราม เปิดสอนแก่เด็กชายทั่วไป

หลังจากที่มีโรงเรียนชายเกิดขึ้นระยะหนึ่งแล้ว ภารยานักสอนศาสนาชาวอเมริกันได้เปิดสอน

วิชาการเรียนเย็บปักถักร้อยให้เด็กหญิงชาวสยาม ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2413 ได้พัฒนาเป็นโรงเรียนกุลสตรีวังหลังและสอนวิชาต่างๆ ไปรวมทั้งภาษาอังกฤษด้วย โรงเรียนวังหลังเริ่มเป็นที่นิยมหลังจากมิสโคล มาเป็นอาจารย์ใหญ่ เหตุการณ์ที่สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนและทำให้ผู้ปกครองต้องการจะให้เด็กหญิงได้เรียนหนังสือเช่นเดียวกับชาย คือ ในการเสด็จเยือนราชอาณาจักรสยามของบรรดาราชอาคันตุกะต่างประเทศในปี พ.ศ. 2433 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงขอให้มิสโคล ส่งครูที่พูดภาษาอังกฤษได้ดีไปช่วยในงานรับรองที่พระราชวังบางปะอิน ปรากฏว่าบรรดาครูสตรีชาวไทยที่หม่อมโคล ส่งไปนั้น สร้างความประทับใจ พูดภาษาอังกฤษได้ดี มีมารยาทสากล มีความรอบรู้พอจะสนทนาเรื่องต่างๆ ได้ เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษา และมีการตั้งโรงเรียนสตรีอีกหลายแห่งทั้งโดยภาครัฐและเอกชน

หลังจากที่มีการตั้งโรงเรียนทั้งของหลวงและโดยราษฎรมาแล้วจำนวนหนึ่ง ใน พ.ศ. 2430 จึงมีการตั้งกรมศึกษาธิการเพื่อกำกับดูแลโรงเรียนเหล่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2435 ได้เปลี่ยนเป็นกระทรวงธรรมการ และเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2484

จากสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้นมา ระบบการศึกษาเปลี่ยนจากเดิมที่มีการเรียนการสอนกันในวัดโดยพระภิกษุ มาเป็นการ

ศึกษาในโรงเรียนตามแบบตะวันตก การปรับปรุงระบบการบริหารราชการแผ่นดินทำให้มีความต้องการผู้มีความรู้แบบชาวตะวันตกมากขึ้นเรื่อยๆ ในขั้นแรกได้มีการว่าจ้างชาวตะวันตกเข้ามาบริหารราชการ ต่อมาจึงตั้งโรงเรียนจัดการศึกษาเพื่อผลิตคนเข้ารับราชการ

ในปี พ.ศ. 2464 มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ประถมศึกษา กำหนดให้เด็กอายุ 7-14 ปีทุกคนต้องเรียนหนังสือ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 มีการทำแผนการศึกษาชาติเป็นระยะ เช่น พ.ศ. 2479 พ.ศ. 2494 และ พ.ศ. 2503 ทุกแผนยังมุ่งการจัดการศึกษาโดยมีการศึกษาภาคบังคับที่ระดับประถมศึกษาจนกระทั่งหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาฟรีให้เด็กทุกคนเป็นเวลา 12 ปี คือจากระดับประถมจนถึงระดับมัธยมศึกษา

แม้ว่าจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษามาก็ครั้งก็ตาม การเรียนการสอนตลอดถึงรูปแบบของการจัดการศึกษาแม้จะใช้แนวทางจากประเทศตะวันตก แต่มีสาระการสอนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ชื่อสัตย์สุจริต มีความประพฤติเหมาะสม กตัญญูสอดแทรกเข้าไปในหลักสูตร บางยุคสมัยเรียกวิชาเหล่านี้ว่า “หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม” บางยุคสมัยรวมเข้าไว้ในหลักสูตรสังคมศึกษา “การเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต”

แม้การศึกษาจะแยกออกจากศาสนาและการศึกษาในระบบจะต้องมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเป็นสำคัญ แต่บทเรียนเรื่องคุณธรรมและศีลธรรมก็ยังคงถูกบรรจุในหลักสูตร ♦

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 9 ธ.ค. 57 ณ โรงเรียนบ้านทุ่งนา อ.เมือง จ.ตรัง

ตรวจเยี่ยมโครงการ 4-5 ส.ค. 57
ณ โรงเรียนชุมชนบ้านดอนนางงาม และโรงเรียนบ้านโคกสำโรง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 18 พ.ย. 58 ณ โรงเรียนบ้านทุ่งนา อ.เมือง จ.ตรัง

ไอคิว อีคิว และเอ็มคิว

ในห้องเรียนเด็กเรียนเก่งมักเป็นที่ยกย่องชื่นชม สังคมให้เกียรตินับถือ คนเรียนสูงมาตลอด แต่คนที่เรียนเก่งเรียนสูงกลับไม่มีความสุขทุกคนไปหลายคนขาดความยืดหยุ่น เข้ากับคนยาก มีโลกส่วนตัวสูง ในขณะที่คนธรรมดาที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์กลับเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตและเป็นที่รักนับถือของคนทั่วไป

ไอคิว (IQ: Intelligent Quotient)

มีการวัดระดับสติปัญญามนุษย์เป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2448 โดยนักจิตวิทยาชาวฝรั่งเศส อัลเฟรด บิเน็ต (Alfred Binet : 8 มิถุนายน พ.ศ. 2400 – 18 ตุลาคม พ.ศ. 2454) และธีโอดอร์ ซิโมน (Theodore Simon : 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2415 – 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2504) เพื่อแยกบุคคล ปัญญาอ่อนออกจากคนปกติ เพื่อจะได้จัดการศึกษาให้เหมาะสม เขาใช้หลักการเปรียบเทียบระหว่างความสามารถที่ควรจะเป็นกับอายุสมองของบุคคลนั้นแล้วคำนวณออกมาเป็นคะแนนแบบทดสอบนี้ถูกพัฒนาเป็นลำดับจนในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2457 – พ.ศ. 2461) ชาวอเมริกันชื่อ เลวิส แมดิสัน เทอแมน (Lewis Madison Terman : 15 มกราคม พ.ศ. 2520 - 21 ธันวาคม พ.ศ. 2499) ได้นำไปใช้วัดเชาวน์ปัญญาของบรรดาทหารที่ถูกเกณฑ์ไปรบ ในแบบทดสอบมีทั้งคำถามที่เป็นตัวหนังสือและรูปภาพ

คะแนนจากการทดสอบแบ่งเป็นห้าระดับ กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดจะส่งไปฝึกเพื่อเป็นนายทหาร และลดหลั่นกันลงมาตามลำดับจนถึงผู้ได้คะแนนต่ำลงมาถูกส่งไปฝึกเป็นพลทหารทั่วไป การทดสอบนี้ทำให้สามารถคัดเลือกบุคคลที่มีขีดความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่ หลังสงครามเลิกจึงมีการพัฒนาแบบทดสอบต่อเพื่อใช้ในการแยกเด็กที่มีความฉลาดเหนือระดับปกติ

เทอแมน เป็นนักจิตวิทยาและนักการศึกษา มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด เขาศึกษาเด็กที่มีความเฉลียวฉลาดเป็นพิเศษ (Gifted Children) และพบว่าเด็กฉลาดมักจะมีร่างกายแข็งแรงและปรับตัวเข้าสังคมได้ดี เขาสรุปว่าระดับสติปัญญาหรือเชาวน์ปัญญาเป็นปัจจัยให้บุคคลเรียนเก่ง มีสมองว่องไวและจะมีอาชีพที่ดีเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ เขาสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาพิเศษเฉพาะให้เด็กกลุ่มที่มีความเฉลียวฉลาดพิเศษนี้ เพราะความฉลาดแม้จะสืบทอดทางพันธุกรรม แต่หากไม่ได้รับ

การพัฒนาที่ถูกต้องก็จะเป็นการมีสติปัญญาได้ถึงขีดความสามารถที่ควรจะเป็นก็ได้ การอบรมเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมจึงปัจจัยสำคัญที่จะลดทอนหรือส่งเสริมความเฉลียวฉลาดที่ส่งทอดมาทางพันธุกรรม

คุณสมบัติความเฉลียวฉลาดนี้เรียกกันว่า “ไอคิว” (Intelligence Quotient :IQ) ซึ่งหมายถึง ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา การคิด การใช้เหตุผล การคำนวณ การเชื่อมโยง

ไอคิว เป็นสิ่งติดตัวคนเรามาตามธรรมชาติจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรม ไอคิวเป็นศักยภาพทางสมองที่ติดตัวทุกคนมาแต่กำเนิดเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ยาก จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของชีวิต และการศึกษามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับไอคิวได้น้อยมาก

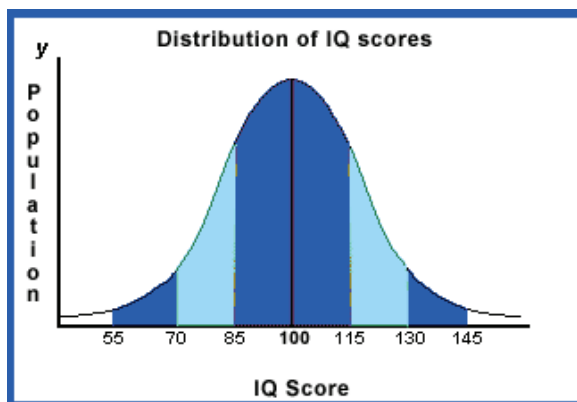
แบบทดสอบไอคิวได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ แต่ยังคงมีเนื้อหาเดิมคือการทดสอบความคิด ความเข้าใจ การคิดคำนวณ ความคิดที่เป็นนามธรรม โดยให้หาความเหมือน ความจำระยะสั้น โดยใช้การจำจากตัวเลข ภาษาในส่วนของ การใช้คำ การต่อภาพในส่วนที่ขาดหายไป การจับคู่ โครงสร้าง โดยดูจากรูปทรงหรือลวดลาย การเรียงลำดับภาพเหตุการณ์ต่างๆ การต่อรูปภาพหรือจิกซอว์ (jigsaw) การหาความสัมพันธ์ของตัวเลข และสัญลักษณ์ เป็นต้น

ผลการทดสอบไอคิวจะให้คะแนนระหว่าง 0-140 โดยปกติแล้ว มนุษย์จะมีไอคิวอยู่ที่ 90 – 110 เป็นส่วนใหญ่ คนที่มีไอคิวสูงหรือต่ำกว่านี้จะมีน้อยมาก โดยสามารถจะแสดงเป็นกราฟเหมือนระฆังคว่ำ

บุคคลที่มีไอคิวสูงกว่า 140 ถือว่าเป็นอัจฉริยะซึ่งจะพบน้อยมาก ปัจจุบันนี้มีอัจฉริยะเพียงไม่กี่คน เช่น

เทอเรนซ์ เต๋า (Terrence Tao : 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 – ปัจจุบัน) วัย 36 ไอคิว 230 เดิมเป็นชาวออสเตรเลีย (ต่อมาได้รับสัญชาติอเมริกัน อีกสัญชาติหนึ่ง) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน เมื่ออายุ 20 ปี และได้รับแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์ที่ภาควิชาคณิตศาสตร์ที่ UCLA เมื่ออายุเพียง 24 ปี ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีอายุน้อยที่สุดที่เคยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์ของสถาบันดังกล่าว เขาได้รับเหรียญทองในการแข่งขันคณิตศาสตร์โอลิมปิกระหว่างประเทศ เมื่ออายุ 13 ปี ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีอายุน้อยที่สุดในเวลานั้น

เซอร์ แอนดรูว์ วิลิส (Sir Andrew Wiles 11 เมษายน พ.ศ. 2496 – ปัจจุบัน) ชาวอังกฤษ ไอคิว 170 นักคณิตศาสตร์ชาวอังกฤษ สามารถแก้โจทย์คณิตศาสตร์ที่ยากที่สุดในโลกได้ นั่นคือ ทฤษฎีบทสุดท้ายของแฟร์มาต์ (Fermat’s Last Theorem) ซึ่งเป็นทฤษฎีบทที่โด่งดังในประวัติศาสตร์ของคณิตศาสตร์ ตลอดระยะเวลา

358 ปี ไม่มีใครสามารถพิสูจน์ได้ถูกต้องเลย

จูดีท โพลการ์ (Judith Polgar 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 – ปัจจุบัน) ชาวฮังการี ไอคิว 170 หญิงสาวผู้ซึ่งเป็นยอดฝีมือหมากรุกฝ่ายหญิง เธอได้รับการอบรมฝึกฝนจากพ่อในการเล่นหมากรุกตั้งแต่วัยเยาว์ ในที่สุดเธอก็สามารถเอาชนะพ่อได้ตั้งแต่อายุในวัยเพียง 5 ขวบ และสามารถเอาชนะในการแข่งขันหมากรุกได้เป็นแกรนด์มาสเตอร์ตั้งแต่อายุเพียง 15 ปี และทำลายสถิติโลกเดิมที่ผู้ชายทำได้ก่อนหน้านี้ลงอย่างราบคาบ

อย่างไรก็ตาม ในบุคคลเดียวกัน แต่ละช่วงอายุไอคิวอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ คือยิ่งโตไอคิวมักจะลดลง โดยทั่วไปวัย 26 ปีเป็นช่วงอายุที่จะมีไอคิวสูงสุดและจะค่อยๆ ลดลง จึงไม่สามารถจะนำไอคิวคนอายุต่างกันมาเทียบกัน

จากการศึกษาเรื่องไอคิวยังพบว่าปัจจัยบวกที่ทำให้ไอคิวสูงคือพันธุกรรมและขนาดสมอง ในขณะที่การศึกษาเล่าเรียนแม้จะเป็นปัจจัยบวกทำให้ระดับสติปัญญาเพิ่มสูงขึ้นได้แต่เป็นเพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ตลอดชีวิต ผิดกับการเรียนดนตรีในวัยเด็กที่สามารถจะยกระดับไอคิวได้ ส่วนสภาพแวดล้อม อาหาร มลภาวะ และการบาดเจ็บที่สมองคือปัจจัยลบที่ทำให้ไอคิวต่ำกว่าที่ควรเป็น และการเป็นเพศชายหรือหญิงนั้นไม่มีผลต่อไอคิวแต่อย่างใด

ในอดีตมีการให้ความสำคัญกับไอคิวมาก เด็กที่เรียนเก่งจะได้รับการชื่นชมทั้งจากพ่อแม่และครู ในขณะที่เด็กที่เรียนระดับปานกลางหรือแย่มากไม่ค่อยเป็นที่สนใจ หรือถูกดูว่าเป็นประจำด้วยซ้ำไป ผู้มีความสามารถด้านดนตรี กีฬาหรือศิลปะ ไม่ได้

ได้รับความสนใจเท่ากับนักเรียนที่เก่งวิชาการ

ต่อมาเมื่อพบว่าคะแนนการทดสอบไอคิวไม่สามารถระบุถึงความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และความสามารถทางอารมณ์คือ อีคิว (Emotional Quotient หรือ Emotional Intelligence) ในช่วงหลังๆ ความเชื่อมั่นในเรื่องไอคิวจึงเริ่มสั่นคลอน จนในที่สุดเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา จึงยอมรับกันว่าในความเป็นจริง ชีวิตต้องการทักษะและความสามารถในด้านอื่นๆ อีกมากมายที่นอกเหนือไปจากการจำเก่ง การคิดเลขเก่ง หรือการเรียนเก่ง ความสามารถเหล่านี้อาจจะช่วยให้คนๆ หนึ่งได้เรียนจบมหาวิทยาลัย มีโอกาสได้ทำงานในสถานที่ที่ดีๆ มีรายได้ดี แต่ความสำเร็จสองด้านนี้ไม่ใช่หลักประกันว่าจะต้องมีชีวิตที่มีความสุขเสมอไป

งานวิจัยชิ้นหนึ่งในรัฐแมสซาชูเซต สหรัฐอเมริกา ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของไอคิวกับความสำเร็จในชีวิต โดยติดตามเก็บข้อมูลจากเด็ก 450 คน นานถึง 40 ปี พบว่า ไอคิวมีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับความสามารถในการทำงานได้ดีหรือกับการดำเนินชีวิต และพบว่าปัจจัยที่สามารถจะทำนายถึงความสำเร็จในด้านต่างๆ ของชีวิตได้ดีกว่า กลับเป็นความสามารถด้านต่างๆ ในวัยเด็กที่ไม่เกี่ยวข้องกับไอคิว เช่น ความสามารถในการจัดการกับความผิดหวัง การควบคุมอารมณ์ และการเข้ากับบุคคลอื่นๆ ได้ดี*

ตัวอย่างงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่ง คือการติดตามเก็บข้อมูลจากผู้ที่จบปริญญาเอกทางวิทยาศาสตร์ 80 คน ตั้งแต่ตอนที่ยังศึกษาอยู่ไป

* ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Cambridge_Somerville_Youth_Study เข้าถึงเมื่อ มกราคม 2558

จนถึงบั้นปลายชีวิตในวัย 70 ปี พบว่า ความสามารถทางด้านอารมณ์และสังคมมีส่วนทำให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพและมีชื่อเสียงมากกว่าความสามารถทางเขาวงกตปัญญาหรือไอคิวถึง 4 เท่า**

อีคิว (EQ: Emotional Quotient or Emotional Intelligence)

ความฉลาดหรือสติปัญญาไม่ได้มีเพียงด้านความคิดอย่างเดียว แต่มีอย่างน้อย 8 ด้าน คือ

- 1) ด้านตรรกศาสตร์ - คณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence)
- 2) ด้านภาษา (Linguistic Intelligence)
- 3) ด้านมิติสัมพันธ์ (Visual Spatial Intelligence)
- 4) ด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย (Bodily Kinesthetic Intelligence)
- 5) ด้านดนตรี (Musical Intelligence)
- 6) ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Intelligence)
- 7) ด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)
- 8) ด้านธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence)

มนุษย์แต่ละคนมีความฉลาดด้านต่างๆ ที่ติดตัวมาแต่เกิดแตกต่างกันไป บางด้านมาก บางด้านน้อย ผสมผสานกันเป็นสัดส่วนที่ลงตัวสำหรับบุคคลนั้นๆ ถือว่าเป็นต้นทุนของแต่ละคนที่ไม่เท่ากัน แต่อีกส่วนหนึ่งได้จากการประสบการณ์ที่เรียนรู้เพิ่มเติม

ได้โอกาสฝึกฝน และอยู่ในสังคมวัฒนธรรมที่เอื้ออำนวยให้มีโอกาสนำความสามารถนั้นออกมาใช้

จากการที่พบว่าบุคคลที่มีไอคิวสูงไม่จำเป็นต้องประสบความสำเร็จในชีวิตและมีความสุขเสมอไป เพราะพวกเขาขาดความฉลาดทางอารมณ์หรือความสามารถทางอารมณ์จะมีการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข จึงเริ่มมีผู้ให้ความสนใจกับ อีคิว (Emotional Quotient or Emotional Intelligence) คือความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีนี้เริ่มถูกหยิบยกมาวิเคราะห์ในมุมมองใหม่ที่พยายามจะวัดออกมาเป็นค่าตัวเลขเช่นไอคิว แม้ยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จนัก แต่ก็เป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจกันอย่างกว้างขวาง

ในปี พ.ศ. 2533 สองนักจิตวิทยา ชาโลเวย์ และเมเยอร์ (Peter Salovey : 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2501 ถึงปัจจุบัน และ John D. Mayer 6 ธันวาคม พ.ศ. 2496 ถึงปัจจุบัน) กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ (EI : Emotional Intelligence) ว่า “เป็นรูปแบบหนึ่งของความฉลาดทางสังคม ที่ประกอบด้วยความสามารถในการรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้นำในการคิดและกระทำสิ่งต่างๆ”

จากนั้น แดเนียล โกลแมน (Daniel Goleman: 7 มีนาคม พ.ศ. 2489 - ปัจจุบัน) นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ก็สานต่อแนวคิดนี้ในหนังสือ ความสามารถทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) และได้ให้ความหมายของอีคิวว่า “เป็นความสามารถหลายด้าน

**ที่มา : <http://www.eiconsortium.org/> เข้าถึงเมื่อ มกราคม 2558

ได้แก่ การเร่งร่ำตัวเองให้ไปสู่เป้าหมาย มีความสามารถควบคุมความขัดแย้งของตนเอง รอคอยเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ไม่สบายต่างๆ มีชีวิตอยู่ด้วยความหวัง”

เขาตั้งทฤษฎีว่า ความสำเร็จของคนเป็นเพราะไอคิวเพียง 20% ส่วนอีก 80% เกิดจากปัจจัยอื่นๆ ซึ่งในจำนวนนี้อีคิวมีความสำคัญมากที่สุด คนที่มีไอคิวสูงจะเข้าใจตนเองและรู้จักอารมณ์ความรู้สึกของตนเองอย่างชัดเจน รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นได้ฉับไวและสามารถโต้ตอบอารมณ์นั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถยืนอยู่ในจุดที่ได้เปรียบทั้งในด้านเวลา สถานที่ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ฯลฯ คนเหล่านี้มักจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีประสิทธิภาพเหนือผู้อื่น มีความพึงพอใจง่ายกว่าผู้อื่น สามารถใช้สติปัญญาของตนเองนำมาซึ่งความสำเร็จได้มากกว่าผู้อื่น

หลังจากหนังสือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ของแดเนียล โกลแมน ออกสู่สาธารณชน ในปี พ.ศ. 2538 สังคมก็เริ่มให้ความสนใจกับความฉลาดทางอารมณ์มากขึ้น ประกอบกับระยะหลังมีงานวิจัยหลายชิ้นยืนยันถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ จึงทำให้อีคิวหรือความฉลาดทางอารมณ์เป็นที่ยอมรับว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จและความสุขในชีวิตมนุษย์ ในระยะนี้เองอีคิวเริ่มได้รับความสนใจมากกว่าไอคิว

อีคิว คือความสามารถด้านอารมณ์ จิตใจ และทักษะการเข้าสังคม บางทีก็เรียกว่าวุฒิภาวะทางอารมณ์หรือทักษะชีวิต สองคำนี้อาจจะเข้าใจ

ยากสำหรับคนทั่วไปจึงไม่ค่อยมีใครให้ความสนใจมากนัก จนกระทั่งมีการบัญญัติคำว่าอีคิวที่สื่อความหมายถึงความสามารถด้านอารมณ์ คนที่มีอีคิวสูงจะมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีการตัดสินใจที่ดี สามารถควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ มีความอดกลั้น ไม่หุนหันพลันแล่น ทนความผิดหวังได้ เข้าใจจิตใจของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์ทางสังคม ไม่ย่อท้อหรือยอมแพ้ง่าย สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ และไม่ปล่อยให้ความเครียดท่วมทับความคิดไปหมดจนทำอะไรไม่ถูก

ที่น่าสนใจ คือการพบว่า

- อีคิว เป็นเรื่องที่สอนให้เกิดขึ้นได้ พ่อแม่สามารถพัฒนาอีคิวของลูกให้สูงขึ้นได้ ในขณะที่ไอคิวติดตัวมาแต่กำเนิดและไม่สามารถจะทำให้สูงขึ้นได้เลย
- คนที่มีอีคิวดีมักจะเป็นคนที่มีความสุขในชีวิต ในขณะที่คนมีไอคิวดีอาจมีปัญหาชีวิตมากมาย
- คนที่มีอีคิวดี มักจะประสบความสำเร็จสูง ในขณะที่คนที่มีไอคิวสูงไม่จำเป็นว่าจะประสบความสำเร็จ มีความสุข มีชื่อเสียงเสมอไป
- คนที่มีไอคิวสูงมักประสบผลสำเร็จดีมากในการเรียนหนังสือ หรือทำงานด้านวิชาการ แต่เรื่องที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการ เช่น เรื่องชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัว หรือชีวิตในสังคม พวกเขามีโอกาสที่จะไม่ประสบความสำเร็จได้เท่าๆ กับคนที่ไอคิวไม่สูง
- อีคิวเป็นพลังที่ใช้ในการควบคุมความรู้สึกของตนเองและใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับ

ผู้อื่น อีคิวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาเด็กๆ ไปสู่ความสำเร็จในอนาคต

- อีคิวไม่ได้เป็นคุณสมบัติที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หากแต่สามารถจะปลูกฝังและทำให้แกร่งได้ตั้งแต่วัยเด็ก ปัจจุบันมีวิธีการปลูกฝังอีคิวมากมาย สามารถหาอ่านได้ และยังมีหนังสือบทเรียนการปลูกฝังอีคิวในเด็กวัยต่างๆ อีกด้วย

คนที่มีอีคิวสูงคือมีทักษะทางอารมณ์ จะมีลักษณะเด่นชัด 5 ประการ คือ

1. ความสามารถในการรู้อารมณ์ตัวเอง เช่น ความโกรธ เศร้า ดีใจ พอใจ จดจ่อ หงุดหงิด ฯลฯ
2. ความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง เช่น ขจัดความโกรธ ความเศร้า ควบคุมความพอใจ เกลียด ฯลฯ
3. ความสามารถทำให้ตัวเองมีพลังใจในการดำเนินชีวิต เอาชนะอุปสรรค
4. ความสามารถในการเข้าถึงจิตใจผู้อื่น รับรู้ความรู้สึกต่างๆ ของผู้อื่น
5. ความสามารถในการรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ปกติคนส่วนใหญ่จะแสดงอารมณ์ทางใบหน้าและท่าทางก่อนกล่าวคำพูด การที่จะอ่านความรู้สึกคนอื่นจึงต้องเริ่มจากการอ่านสีหน้าและภาษากายให้ออก เช่น ใบหน้าที่โกรธงอ บึ้งตึง เฉยเมย เคร่งเครียด เหงื่อหย่นๆ เศร้า เวทนามที่แจ่มใสเป็นประกาย พึงพอใจ หรือเคียดแค้น ห่มหมอง อมทุกข์ โศก ภาษากาย เช่น การเบือนหน้าหนี นั่งห่างๆ นั่งเข้ามาใกล้ชิดเกินไป นั่งแบบผ่อนคลาย นั่งกระสับกระส่าย หรือกิริยากระแทกกระทั้น

กัดฟันพุด ล้วนเป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ของบุคคล การสังเกตใบหน้าท่าทางจะทำให้รับรู้และเข้าใจถึงอารมณ์ของบุคคลอื่นและสามารถจะมีปฏิกิริยาตอบสนองที่เหมาะสม เช่น หลีกเลี้ยง ไม่โกรธตอบ พุดด้วยวาจาไพเราะ เห็นใจ ปล่อยปณ หรือสั่งสอนตามความเหมาะสมแก่สถานภาพและสถานการณ์ การมีอีคิวสูงจึงเป็นความสามารถที่จะรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นให้ยั่งยืน ทำให้เรามีความรู้สึกที่ดีเมื่ออยู่ใกล้

โดยสรุปคือ ผู้ที่มีความสามารถทางอารมณ์ จะเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และมีความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งได้

จากการศึกษาพบว่าเพศมีผลต่ออีคิว ดังนั้นหญิงและชายจึงมีความฉลาดทางอารมณ์หรืออีคิวแตกต่างกัน

เอ็มคิว (MQ : Moral Quotient/ Moral Intelligence)

ไม่ว่าจะเก่ง ฉลาด มีอีคิวสูง เรียนหนังสือเก่ง หรือมีความสามารถในการเข้าสังคม ได้รับการยอมรับนับถือมากเพียงใดก็ตาม หากไม่มีคุณธรรม ก็อาจเป็นภัยแก่สังคมได้ คุณธรรมคือความสามารถในการแยกแยะความผิดถูก เรียกกันสั้นๆ ว่า เอ็มคิว MQ (Moral Intelligence หรือ Moral Quotient)

จากการศึกษาประวัติบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียงได้รับการยกย่องนับถือ เช่น มหาตมะ คานธี แม่ชีเทเรซา นายเนลสัน แมนเดลา และ พระพรหมคุณาภรณ์ ล้วนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความประพฤติดีงาม หลังจากที่มีการส่งเสริมไอคิว

และอีคิวในเด็กกันยกใหญ่ ก็เกิดค่านิยมใหม่ที่กลับไปสู่สิ่งที่เคยปฏิบัติมาในอดีต คือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเด็ก และผู้ที่เป็นหัวหอกในเรื่องนี้คือ ศาสตราจารย์ Robert Coles (12 ตุลาคม พ.ศ. 2472 - ปัจจุบัน) แห่งมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด

ดร.โรเบิร์ต โคลส์ เป็นนักวิจัยและผู้สอนวิชาจิตวิทยาในมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด เป็นผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาเด็ก เขาได้รับรางวัลพูลิตเซอร์จากหนังสือ Children of Crisis ในปี พ.ศ. 2516 และเขียนหนังสือเล่มล่าสุดชื่อ The Moral Intelligence of Children. การสอนคุณธรรมจริยธรรมในเด็ก หนังสือเล่มนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนแรก เป็นการสอนเด็กให้รู้จักแยกแยะระหว่างคนดี กับคนไม่ดี ตอนสอง กล่าวถึงเด็กในวัยต่างๆ และตอนสาม เป็นข้อความที่สื่อถึงพ่อแม่โดยตรงว่าควรจะสอนลูกอย่างไร

สิ่งสำคัญคือต้องให้เด็กรู้และเข้าใจว่าคนแบบใดดี และคนแบบใดไม่ค่อยดี ดร.โคลส์ ไม่ใช้คำว่าคนเลวหรือคนไม่ดี แต่ใช้คำว่า “คนไม่ค่อยดี” ด้วยเหตุผลว่าเด็กจะเห็นคนไม่ค่อยดีได้ในชีวิตประจำวัน แต่จะไม่เห็นคนไม่ดีหรือคนเลว ดร.โคลส์ ใช้วิธีสอนโดยการเล่าเรื่องหรือประสบการณ์จริงให้เด็กฟัง และชี้ให้เห็นว่าทำอะไรคือ “คนดี” และ “คนไม่ค่อยดี” เขาค่อยๆ ให้เด็กค่อยๆ ซึมซับว่าคนดีคือคนที่ปฏิบัติต่อผู้อื่นและปฏิบัติต่อโลกอย่างไร จากนั้นจึงค่อยๆ เชื่อมโยงออกไปสู่ผู้ที่เด็กๆ รู้จัก เขาเน้นว่าการสอนเรื่องความดีไม่ใช่การให้ท่องจำคำสั่ง กฎ ระเบียบ แต่เด็กๆ จะดูจากการกระทำของพ่อแม่และครูมากที่สุด

ดร.โคลส์ เชื่อว่าเด็กๆ สามารถจะเรียนรู้เรื่องศีลธรรมความถูกต้องได้ตั้งแต่แรกคลอด และจะเรียนได้ดียิ่งขึ้นในชั้นอนุบาลและประถม ซึ่งจะกลายเป็นค่านิยมที่ติดตัวไปในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ เขาเขียนเป็นจดหมายถึงพ่อแม่ว่า พ่อแม่คือต้นแบบของลูก ลูกจะทำตามสิ่งที่เห็นจากการกระทำของพ่อแม่มากกว่าคำสั่งสอนที่พ่อแม่พร่ำบอก พ่อแม่จะต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก และจะไม่มีวันที่พ่อแม่จะบอกว่าสอนจบแล้วพอแล้ว ลูกดีแล้ว ต่อไปนี้พ่อแม่จะทำในสิ่งที่อยากทำโดยไม่สนใจว่าลูกจะเอาอย่างไร

ดร.โคลส์ บอกว่า การสอนศีลธรรมจริยธรรมในเด็กสามารถจะเริ่มได้ตั้งแต่อายุหนึ่งขวบ ยิ่งมีอายุน้อย เด็กก็จะจดจำและฝังใจได้ดี

โดยสรุป เอ็มคิวคือความสามารถในการรู้และแยกแยะว่าจะอะไรถูกอะไรผิดเพื่อจะได้ดำเนินชีวิตตามคุณค่าที่ถูกต้อง เช่น เมื่อความเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น ก็จะเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่ปฏิบัติต่อเขาในสิ่งที่เราไม่ชอบ

การมีคุณธรรมคือมีความรู้ผิดชอบชั่วดี มีความอดกลั้นสามารถควบคุมตนเองไม่ให้เกิดความผิด เคารพผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดทั้งในการกระทำและคำพูด มีน้ำใจ เมตตา ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ อดทน ยอมรับในความคิดและการกระทำของผู้อื่น แม้จะไม่เห็นด้วย เป็นธรรม มีความยุติธรรมเที่ยงธรรม ปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเสมอภาค

ผู้ที่มีเอ็มคิวสูงคือคนที่ให้ความสำคัญต่อคุณค่าของความดี มีศีลธรรม คุณธรรม และเต็มใจร่วมแก้ปัญหาสังคม ผู้ใหญ่สามารถปลูกฝังเอ็มคิวในเด็กได้ตั้งแต่อายุหนึ่งขวบ โดยการแสดง

ให้เห็นว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกต้องและดี และอะไรคือสิ่งผิด โดยใช้เหตุการณ์ประจำวัน เด็กๆ จะดูการกระทำของผู้ใหญ่มากกว่าคำพูดพร่ำสอนให้เด็กปฏิบัติตามกฎระเบียบ การตั้งคำถามให้ตอบ จะช่วยให้เด็กค่อยๆ คิดตามและจดจำได้ดียิ่งขึ้น

แต่ต้องสั่งสอนตักเตือนและลงโทษเมื่อเด็กทำผิดด้วย คำสอนในศาสนาสามารถจะนำมาใช้ในการอบรมสั่งสอนได้ ศาสนายังเป็นกรอบด้าน ศีลธรรม สร้างศรัทธาให้บุคคลมีความเคารพ รับผิดชอบ ต่อสังคมและมนุษยชาติ

เราเข้าใจผิดกันมานานว่า วิชาการเลิศนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ผู้ปกครองและครูจึงตั้งเป้าหมายในการพัฒนาเด็กให้เรียนเก่ง นักเรียนเก่งในชั้นจะได้รับการยกย่องเอาใจใส่ แต่ผลการศึกษาพบว่า คนที่เข้าใจตนเอง และผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ได้ มีแรงจูงใจ ไม่ย่อท้อ มีความยืดหยุ่นในการดำเนินชีวิต รักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ ผ่อนคลายและมองโลกในแง่ดีคือ ผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต แต่ไม่ว่าจะฉลาด เรียนเก่ง หรือประสบความสำเร็จมากแค่ไหน ถ้าบุคคลนั้นไม่มีคุณธรรมและศีลธรรม ก็ยังไม่จัดว่าเป็น “ยอดคน” ♦

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 18 พ.ย. 58 ณ โรงเรียนบ้านทุ่งนา อ.เมือง จ.ตรัง

เด็กดี สร้างได้ด้วยมือครู

มีเหตุและปัจจัยมากมายในปัจจุบันนี้ที่ทำให้หลายสถาบันครอบครัวไม่สามารถจะทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมให้เด็กได้เหมือนแต่ก่อน ผู้ปกครองสมัยนี้จึงหวังพึ่งครูให้อบรมสั่งสอนเด็กให้เป็นคนดี ในขณะที่ครูเองก็มีภาระหน้าที่ด้านวิชาการที่ต้องมีการวัดผลเชิงรูปธรรม ถ้าผู้บริหารคิดว่าการที่นักเรียนสอบไม่ผ่านคือความล้มเหลวของครู ห้องเรียนจึงเป็นสถานที่มุ่งเน้นด้านวิชาการ เมื่อเด็กมีค่านิยมที่บิดเบี้ยวเราจะโทษใคร

ผลวิจัยที่น่าวิตก

ผลการสำรวจสุขภาพประชาชนไทย ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2551 – 2552 ดำเนินการโดยเครือข่ายการวิจัย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) เปิดเผยเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2554 มีเรื่องที่น่าวิตกว่า **“เด็กไทยยอมรับพฤติกรรม “การเล่นซี้โกงเมื่อมีโอกาส” และ “การลอกข้อสอบถ้าจำเป็น” มากขึ้น”**

การสำรวจในส่วนของการพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและจริยธรรมนี้ กระทำในกลุ่มตัวอย่างอายุ 1-14 ปี จำนวน 9,035 คน ใน 20 จังหวัด ด้วยการใช้แบบทดสอบพ่อแม่ และเด็ก โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มอายุ คือ อายุ 1-5 ปี 6-9 ปี และ 10-14 ปี เนื่องจากเด็กแต่ละช่วงวัยมีพัฒนาการต่างกัน โดยผลการสำรวจที่ได้จะเปรียบเทียบกับ การสำรวจครั้งก่อนหน้าเมื่อปี 2544 ในกลุ่มเด็กเล็กอายุ 1-5 ปี สำรวจ 7 ด้าน ได้แก่ การสร้าง

สัมพันธ์ใกล้ชิด การทำตามระเบียบกติกา ความจดจ่อมีสมาธิ การเลียนแบบ/เล่น แรงจูงใจใฝ่สำเร็จ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการชอบสังคมกับเพื่อน พบว่า มากกว่าร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนต่ำกว่าผลจากการสำรวจปี พ.ศ. 2544 ในด้านการทำตามระเบียบกติกา (Compliance) ในกลุ่มเด็กชาย เป็นข้อสังเกตที่น่าติดตามอย่างใกล้ชิด เพราะสะท้อนถึงแนวโน้มที่เด็กอาจมีนิสัยที่ต้องการจะได้อะไรก็ได้โดยไม่ต้องขาดความพยายาม เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นจริยธรรมขั้นพื้นฐานของบุคคล

กลุ่มเด็กอายุ 6-9 ปี สำรวจ 8 ด้าน คือ วินัย สติ-สมาธิ เมตตา อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด การควบคุมอารมณ์และพัฒนาสังคม พบว่า ผลการทดสอบพัฒนาการด้านสังคมได้คะแนนสูงกว่าด้านอื่นๆ ส่วนด้านที่ได้คะแนนต่ำ คือ ความมีวินัย

ความมีสติ-สมาธิ ความอดทนและความประหยัด โดยพัฒนาการด้านที่เด็กได้คะแนนน้อยซึ่งมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ได้แก่ พัฒนาการด้านความมีวินัย ในเด็กชาย การมีสมาธิในเด็กหญิง ด้านความเมตตาและการควบคุมอารมณ์ทั้งเด็กชายและหญิง

กลุ่มเด็กอายุ 10-14 ปี สสำรวจ 14 ด้าน ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการกับอารมณ์ การจัดการกับความเครียด การสื่อสาร สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การควบคุมอารมณ์ และคุณธรรม จริยธรรม พบว่า ในภาพรวมแม้ว่าเด็กจะมีคะแนนดีขึ้น แต่มีหลายด้านที่พบว่าคะแนนการสำรวจยังไม่ดีขึ้นกว่าปี 2544 ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การแก้ปัญหา และการควบคุมอารมณ์ ซึ่งเป็นจุดที่ได้คะแนนค่อนข้างต่ำ

เมื่อแยกย่อยในส่วนของด้านจริยธรรม เด็กกลุ่มนี้ เห็นว่า “การเล่นซี้โกงเมื่อมีโอกาส” และ “การลอกข้อสอบถ้าจำเป็น” เป็นพฤติกรรมที่เด็กยอมรับได้มากขึ้น

ปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กมีปัญหาจริยธรรม พบว่า ตัวแปรสำคัญคือระดับการศึกษาของพ่อแม่ และผู้เลี้ยงดู พ่อแม่ที่มีการศึกษาสูงขึ้น เด็กจะมีจริยธรรมและพฤติกรรมในทางที่ดีมากขึ้น อาจเป็นเพราะพ่อแม่ที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสสัมผัสและเรียนรู้ว่าควรจะทำอย่างไร

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า สิ่งที่ควรพัฒนาในเด็กอายุ 1-5 ปี คือ การทำตามระเบียบกติกา (Compliance) ในเด็ก 6-9 ปี ในเด็กชายและเด็กหญิงควรพัฒนาด้านความเมตตาและการควบคุม

อารมณ์ และสำหรับเด็กอายุ 10-14 ปี ควรฝึกการควบคุมและจัดการกับอารมณ์ รวมทั้งการคิดวิเคราะห์วิจารณ์

ผู้วิจัยยังเห็นว่าควรให้น้ำหนักต่อการพัฒนาเด็กในด้านวุฒิภาวะ ด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม และจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการดำรงชีวิตของบุคคลและ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในชีวิต ยิ่งไปกว่า ปัจจัยด้านความฉลาดทางสติปัญญา ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ควบคุมความขัดแย้งและการเข้ากับคนอื่นได้ง่ายกลับมีส่วนทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตมากขึ้น

ทางแก้คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมพัฒนาการเด็กให้มากขึ้น และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็กคือ พ่อแม่และครู ซึ่งต้องเน้นการเลี้ยงดูและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก นอกจากนั้น สื่อต่างๆ โดยเฉพาะทีวี และภาพยนตร์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก โดยสื่อสามารถทำหน้าที่บ่มเพาะพฤติกรรมที่ดีให้แก่เด็ก ทั้งในการให้ความรู้ผ่านทางรายการบันเทิงหรือรายการเด็กที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ รวมทั้งต้องคำนึงถึงเนื้อหาในการนำเสนอเพื่อปลูกฝังเรื่องดีๆ ให้กับเด็กอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในส่วนของกรมสุขภาพจิต มีแผนด้านการพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม และจริยธรรมให้กับเด็กไว้อย่างชัดเจน

กทม. กับหลักสูตร “โตไปไม่โกง”

กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานภาครัฐแห่งแรกที่กลับมาให้ความสำคัญกับคุณธรรม ในปี พ.ศ. 2554 สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้เริ่มโครงการ “โรงเรียนสีขาว” (Anti Corruption) นำ

หลักสูตร “โตไปไม่โกง” ต่อด้านการทุจริตคอร์รัปชันมากับโรงเรียนในสังกัด โดยมอบให้สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และองค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทยที่มีนายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน และ ดร.จรี วิจิตรวาทการ เป็นหัวหน้าคณะพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตร “โตไปไม่โกง” มีลักษณะที่พิเศษแตกต่างไปจากหลักสูตรโดยทั่วไป นอกเหนือจากเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกของเด็กให้ “โตไปไม่โกง” แล้ว ยังมีความพิเศษในประเด็นหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน และการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการหล่อหลอมปลูกฝังจิตสำนึกและระบบคุณค่า ความคิด ความเชื่อ ด้วยวิธีการต่างๆ ที่ผสมผสานสาระกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ต่างๆ เช่น การฟังและการอ่านหนังสือ และการถกคุย อภิปรายถึงสาระของสิ่งที่เรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้อื่นๆ ที่สนุก เช่น เพลง การเล่นเกม การเล่นเกมละคร การทำงานศิลปะ จิตสำนึกคุณธรรมของผู้เรียนให้ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น รู้จักจำแนกชั่วดี สามารถแยกแยะความผิดและความถูกต้อง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันต่อปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน

สาระหลักของหลักสูตรโตไปไม่โกง ประกอบไปด้วยคุณค่าความดี 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต (honesty and integrity) การมีจิตสาธารณะ (greater good) ความเป็นธรรมทางสังคม (fairness and justice) การกระทำอย่างรับผิดชอบ (responsibility and accountability) และการเป็นอยู่อย่างพอเพียง (sufficiency and moderation)

นายอานันท์ ปันยารชุน มอบคำขวัญ
ข้อคิดที่ว่า

“ปรากฏการณ์การทุจริต ก็คือ
จริยธรรมและคุณธรรมประจำใจ อันนี้
เป็นเรื่องของอุปนิสัย เป็นเรื่องของการ
อบรม การที่พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เพื่อนฝูง
และผู้ใหญ่ในสังคมทำให้ดูเป็นตัวอย่าง”

ค่านิยม 12 ประการ ตามนโยบายของ
คสช.

หลังคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
ทำการยึดอำนาจเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.
2557 คสช. ได้มอบค่านิยมหลัก 12 ประการใน
การสร้างชาติ ได้แก่

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ใน
สิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบา
อาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทาง
ตรง และทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ ห่วงดีต่อผู้อื่น
เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อย
รู้จักการเคารพผู้ใหญ่

9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายนเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

มีการนำค่านิยม 12 ประการนี้ไปเผยแพร่ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ทำเป็นบทเพลง บทอาขยาน ใช้การแสดงทำต้นประกอบ ฯลฯ ซึ่งก็ยังเป็นเพียงกิจกรรมให้จดจำ แต่ไม่สามารถจะสร้างความตระหนักที่ผ่านการเรียนรู้ แม้ว่าในบางทีจะมีคำอธิบายแต่ละค่านิยมเพิ่มเติมก็ตาม แต่ก็ยังเป็นนามธรรมที่จับต้องยากและเข้าใจยากสำหรับเด็ก จึงยังต้องอาศัยการตีความตามความเข้าใจ ขาดความชัดเจนในการปฏิบัติ ไม่แสดงตัวอย่างกิจกรรมสนับสนุน

นโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

ในเดือนสิงหาคม 2558 กระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มุ่งหวังให้เด็ก ผู้ปกครอง และครูมีความสุขในการเรียนการสอน หนึ่งในวิธีการคือ เปลี่ยนเป็นเลิกเรียนในชั้นเรียนเวลา 14.00 น. เพื่อนำ

เวลา 2 ชั่วโมงระหว่าง 14.00-16.00 น. ไปจัดกิจกรรมเพิ่มเติมความรู้ให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความสุขกับการเรียนรู้ ไม่มีความเครียด และไม่มีการบ้านเพิ่ม มีตัวอย่างการจัดกิจกรรมหลังเลิกเรียน 4 รูปแบบ ให้โรงเรียนนำร่องนำไปปรับใช้ตามบริบทและความพร้อมของแต่ละโรงเรียน โดยใช้แนวคิด “สอนน้อย แต่เรียนรู้มาก : Teach Less Learn More” ได้แก่

1. กิจกรรมเสริมสร้างทักษะ ที่เน้นให้เด็กทำกิจกรรมนอกห้องเรียน
2. กิจกรรมเสรี ให้โรงเรียนจัดตามความเหมาะสมและความพร้อม
3. กิจกรรมสอนอาชีพ
4. กิจกรรมสอนเสริมวิชาการ ซึ่งไม่ใช่การติวเด็ก แต่เป็นการดูแลเด็กที่มีปัญหาเรียนอ่อน หรือสอนการบ้าน

มีการขยายความในส่วนของการสร้างเสริมคุณลักษณะและค่านิยมว่าควรมีกิจกรรมที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เช่น มีวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต ฯลฯ ด้วยการทำกิจกรรม คือ “โครงการคุณธรรม” พร้อมการยกตัวอย่าง เช่น กิจกรรมมือปราบขยะตามรอยพ่อ ลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ ภูมิใจในบ้านเกิด เป็นต้น

ทั้งค่านิยม 12 ประการ และการทำกิจกรรม “โครงการคุณธรรม” แสดงว่ารัฐบาล คสช. ตระหนักถึงความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องสร้างเยาวชนในชาติให้เป็นคนดีมีศีลธรรมมีคุณธรรม แต่กรอบที่มอบให้ยังต้องอาศัยการตีความและออกแบบกิจกรรมให้ปฏิบัติตามความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนและครู

การสร้างคุณธรรมต้องเริ่มต้นตั้งแต่เล็ก

ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าววาทะธรรมที่เกี่ยวกับการมีศีลธรรมและระบบประชาธิปไตยเอาไว้ว่า

“ประชาธิปไตยจะดีต่อเมื่อมีศีลธรรมเป็นรากฐาน ถ้าไม่มีศีลธรรมเป็นรากฐานมันก็เป็นประชาธิปไตยโกง ประชาธิปไตยโกงร้ายกาจอย่างไร คือประชาชนทั้งหลายไม่มีศีลธรรม แต่ถือระบบประชาธิปไตย มันก็มีโอกาสที่จะใช้กิเลสของตนอย่างเสรี...เมื่อประชาชนทุกคนไม่มีศีลธรรม มันโกง มันก็เลือกผู้แทนโกง...เมื่อไม่มีศีลธรรมเป็นพื้นฐานแล้วระบบประชาธิปไตยนั้นแหละ จะเป็นระบบที่เลวร้ายที่สุด”

การสร้างคนให้มีศีลธรรมต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เบื้องต้นคือปลูกฝังให้มีความซื่อสัตย์ไม่โกง การปลูกฝังทีละน้อยเป็นประจำอย่างต่อเนื่องจะค่อยๆ ซึมซาบเข้าไป แต่เพราะเด็กยังมีโลกทัศน์แคบ

และมีสมาธิสั้น การปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์ในเด็กจึงต้องใช้วิธีการที่ดึงดูดความสนใจ สนุกสนาน และกระตุ้นจินตนาการ นิทาน จึงเป็นเครื่องมือแรกที่จะทำให้เด็กๆ สนใจใคร่รู้และเกิดจินตนาการ ต่อจากนั้นการชวนคุยโดยการตั้งคำถามในเรื่องที่เกี่ยวกับนิทานจะเพิ่มความเข้าใจในเรื่องราวและบุคลิกลักษณะของตัวละคร เมื่อเด็กมีความเข้าใจ เป็นเบื้องต้นแล้ว ก็จะชักนำไปสู่กิจกรรมอื่นๆ เช่น การค้นคว้าหาความหมาย ความเหมือนของบุคคลสถานที่และเรื่องราวได้ต่อไป

คุณค่าที่ต้องปลูกฝังในเด็กนั้นมีเพียงความซื่อตรง ซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบในตัวเอง และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และสุดท้ายคือกล้าแสดงออก

การรับฟังเรื่องราวของตัวละครที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะปลูกฝังเข้าไปวันละน้อย สร้างแรงบันดาลใจให้มีความชื่นชมในความดีงาม อยากทำตามอย่าง เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างคนดี และคนไม่ดี และสามารถนำไปใช้เปรียบเทียบกับชีวิตจริง บุคคลจริงได้ในอนาคต

การปล่อยปละละเลยเรื่องคุณธรรมศีลธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยไปพร้อมๆ กับการเห็นตัวอย่างคนโกงที่ได้ดี ทำให้เด็กไทยมีค่านิยมที่ผิด การแก้ไขต้องเริ่มที่หน่วยเล็กๆ ของสังคมคือบ้านและโรงเรียน และจะต้องเริ่มตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็กๆ นิทานคือเครื่องมือสื่อสารที่ได้ผลดีที่สุดสำหรับเด็ก ถัดจากพ่อแม่ผู้ปกครองแล้ว ครูคือผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด มีโอกาสที่จะสร้างเด็กให้เติบโตเป็นคนดีมีคุณธรรมได้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูในชั้นอนุบาลและประถม เพราะเด็กในช่วงวัยนี้ยังเป็นไม้อ่อนหรือเป็นผ้าขาวที่ง่ายต่อการสร้างมากกว่าวัยอื่นๆ

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 18 พ.ย. 58 ณ โรงเรียนบ้านทุ่งนา อ.เมือง จ.ตรัง

การเล่านิทานต้องมีเทคนิค

การเล่านิทานแม้จะดูเป็นเรื่องง่าย แต่การเล่าในชั้นเรียนที่มีเด็กหลายคน หลายสมาธิ หลายความพร้อม ก็มีความยากต่างจากการเล่าในกลุ่มเล็กๆ หรือเล่าตัวต่อตัว เช่น ผู้ปกครองเล่านิทานก่อนนอนให้ลูกฟัง การเล่านิทานในชั้นเรียนจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ

นิทานที่เหมาะสมกับวัย

ก่อนจะไปถึงความเป็นศาสตร์หรือศิลปะ จะต้องผ่านขั้นตอนการเลือกนิทานที่จะเล่าก่อน สิ่งแรกคือนิทานต้องเหมาะสมกับวัยและโลกทัศน์ของคนฟัง เช่น การเล่านิทานวิทยาศาสตร์ให้เด็ก 3 ขวบฟัง ถึงเด็กจะสนุกหรือชอบ ก็อาจจะต้องอธิบายความกันยาวหรือหาภาพประกอบยากและถ้ายาวเกินไป เด็กเล็กๆ ก็จะเริ่มเบื่อและไม่สนใจโดยทั่วไปแล้วการเล่านิทานสำหรับเด็กแต่ละครั้งไม่ควรนานเกิน 10 นาที เด็กอายุน้อยยังมีสมาธิสั้นเริ่มต้นที่ 3-5 นาทีแล้วค่อยเพิ่มเวลาในนานกว่านี้ แต่ต้องสังเกตพฤติกรรมผู้ฟัง ถ้าเริ่มไม่สนใจฟัง พูดคุยกันเอง นั่นแปลว่าหมดสมาธิ ต้องหยุดเล่า

เด็กๆ ชอบนิทานที่เป็นเรื่องสนุกสนานบันเทิง หากจะเล่าเรื่องแปลกใหม่ไกลตัวเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์จึงต้องใช้อุปกรณ์เสริม เช่น ภาพหรือสิ่งของเป็นแรงจูงใจ การใช้นิทานเพื่อสร้างคุณธรรมสามารถทำได้แต่ต้องคำนึงถึงวัยของผู้ฟัง ระยะเวลาการเล่า ใช้ภาษาที่เหมาะสมเข้าใจง่าย และเรื่องราวที่ไม่ไกลเกินโลกทัศน์

นิทานสร้างคุณธรรม

เด็กจะเข้าใจความหมายของความซื่อสัตย์ผ่านการกระทำของตัวละครมากกว่าคำพูด เช่น ซื่อสัตย์คือการไม่หยิบของคนอื่นไปใช้โดยไม่บอกเจ้าของ ซื่อสัตย์คือไม่พูดปดเมื่อถูกถาม บางทีการกระทำ เช่น การรังแกกัน อาจจะเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายกว่าเพราะเกิดเป็นประจำ เมื่อจะสอนไม่ให้ง่กแกก็ควรจะสอนให้รู้ว่าการใช้คำพูดไม่ดีก็เป็นการรังแกชนิดหนึ่ง แม้กระทั่งธรรมชาติก็ไม่ควรจะถูกรังแก การใช้ยาเบื่อปลาในลำธารเป็นการรังแกแหล่งน้ำ การทิ้งสารพิษลงแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นการรังแกทั้งธรรมชาติทั้งสิ่งมีชีวิตที่ใช้แหล่งน้ำนั้น

การสอนเด็กเล็กให้มีวินัย เคารพกฎอาจจะต้องเปรียบเทียบให้เห็นว่าถ้าไม่เคารพแล้วจะเกิดอะไรได้บ้าง การสร้างตัวละครที่มีบุคลิกแตกต่างกันอาจจะเป็นแรงจูงใจทำให้เด็กๆ อยากจะเลียนแบบการกระทำของตัวละครที่ชื่นชอบซึ่งเป็นคนที่มีความดี ใครๆ ก็อยากเลียนแบบฮีโร่ด้วยกันทั้งนั้น

ความใจกว้างอาจจะเป็นคุณสมบัติที่สร้าง

ไม่ยากในเด็ก เริ่มจากการช่วยเหลือเพื่อนๆ และครู แล้วจึงนำไปสู่การแบ่งปันสิ่งของ การแบ่งปันสามารถจะต่อยอดไปถึงความรับผิดชอบในสิ่งของผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา อดกลั้นต่อความโกรธ ไม่ได้ตอบด้วยกำลังและคำพูด การสอนเด็กเล็กๆ ให้เข้าใจเรื่องความเป็นธรรม ควรใช้เรื่องที่เขามองเห็นจากรอบๆ ตัว รวมทั้งตัวครูต้องมีความเป็นธรรม ยุติธรรม การปลูกฝังเรื่องเหล่านี้ตั้งแต่เล็กได้ผลเปรียบเสมือนเชื้อไฟที่เขาจะไปแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ การอดกลั้นอดทนต่อคนอื่นที่แตกต่างจนเราไม่ชอบใจคือการเคารพในตัวผู้อื่น เด็กที่ถูกปลูกฝังให้มีคุณสมบัตินี้จะเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่

บรรยากาศในการฟังนิทาน

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งที่รวมของหนังสือและนิทานก็จริง แต่อาจจะไม่เหมาะสมในการเล่านิทานให้สนุกสนาน การฟังนิทานควรจะต้องมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีเสียงประกอบ มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการเล่านิทาน การจัดส่วนหนึ่งของห้องเรียนให้เป็นมุมนิทานจึงเป็นทางออกที่ดีหากสามารถจะทำให้ได้

มุมนิทานจึงควรจะมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย อาจจะเป็นเพียงพื้นที่ปูเสื่อ มีหมอนวางไว้ให้นั่งนอน มีชั้นวางหนังสือและของเล่นของใช้ประกอบการเล่า ไม่จำเป็นต้องเป็นของแพง แต่ต้องเป็นของที่ดึงดูดความสนใจ ช้อย กระจก กลอง หมวก ผ้าสี ฯลฯ หนังสือนิทานที่เป็นภาพสีจะดึงดูดความสนใจของเด็กที่ยังอ่านเขียนไม่ได้ คุณครูสามารถจะเปิดโอกาสให้เขาเป็นผู้เลือกกว่าอยากจะฟังนิทานเรื่องใด และเมื่อเด็กหลายๆ คนเลือกนิทาน

ไม่เหมือนกัน คุณครูก็ให้ออกเสียงว่าเรื่องไหนมีคนอยากฟังมากที่สุดและเรียงลำดับลงไป กลายเป็นการปลูกฝังเรื่องประชาธิปไตยและเคารพความเห็นของผู้อื่น

นอกจากนิทานที่เป็นหนังสือและวิดีโอแล้ว คุณครูสามารถจะเอาเหตุการณ์จริงจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์เรื่องที่เกี่ยวกับตัวคุณครูเองมาเล่าได้ คุณครูอาจมีความสามารถในการแต่งเรื่องให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งที่ต้องการจะสอน เทคนิคในการเล่า บรรยากาศและสื่ออุปกรณ์เสริมต่างๆ จะทำให้เรื่องแสนธรรมดากลายเป็นสิ่งที่น่าสนใจได้

ศาสตร์ในการเล่านิทาน

การเล่านิทานเป็นศาสตร์และศิลปะ ในแง่ที่เป็นศาสตร์ คือ มีขั้นตอนการเล่าที่ได้ผล ได้แก่ การเล่าและทวนซ้ำ การเล่าและตั้งคำถาม ครูเล่าและให้นักเรียนเล่าซ้ำ การชมเชยและให้กำลังใจ และสุดท้ายคือกิจกรรมต่อยอดจากเรื่องที่ฟัง

ก่อนจะเล่าเรื่องใด ครูควรบอกชื่อเรื่องให้นักเรียนรู้เพื่อการรวบรวมสมาธิที่ถูกต้อง การเล่าเพียงครั้งเดียวอาจจะยังไม่เป็นที่เข้าใจซาบซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กเล็ก ครูอาจจะต้องเล่าซ้ำหลายครั้งในบางประเด็นที่ต้องการเน้นให้นักเรียนเข้าใจ

การฟังนิทานให้เกิดการพัฒนาสมอง ครูต้องตั้งคำถามให้เด็กคิดวิเคราะห์ คำถามควรเริ่มจากเรื่องง่ายๆ ไปสู่เรื่องยากหรือซับซ้อนขึ้นเป็นลำดับ เพราะถ้าเด็กๆ คิดคำตอบแรกๆ ไม่ออกเขาจะหมดความพยายามที่จะตอบคำถามต่อไป

การวิเคราะห์ที่ง่ายที่สุดคือวิเคราะห์บุคลิก

นิสัยของตัวละคร เช่น เป็นคนดีหรือไม่ ก่อนจะถามคำถามที่ยากขึ้น เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้นเช่นนี้ ยากขึ้นอีกคือการวิเคราะห์แรงจูงใจที่ทำให้ตัวละครตัวนั้นกระทำอย่างนั้นอย่างนี้ คำถามระดับนี้คงต้องอาศัยการฟังมาแล้วหลายครั้งจนจำขึ้นใจ เมื่อถึงวัยหรือเวลาที่เหมาะสมครูสามารถจะตั้งคำถามที่ยากขึ้น คือการกระทำนั้นๆ มีทางเลือกหรือทางออกอื่นๆ อีกหรือไม่ เด็กแต่ละคนอาจจะมึนมองทางออกไม่เหมือนกัน ให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในมุมมองของแต่ละคน การที่ครูไม่ครอบงำความคิดจะทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ แต่ครูสามารถจะสรุปบทเรียนสอนสิ่งดีๆ ให้เด็กโยงเข้าสู่พฤติกรรมในชีวิตจริง

การให้นักเรียนช่วยกันเล่าซ้ำเป็นการสนับสนุนให้มีความกล้าพูดกล้าแสดงออก ถ้าเด็กยังเรียบเรียงเรื่องราวไม่ได้ ครูสามารถจะตั้งคำถามนำไปก่อน การให้เด็กๆ ผลัดกันเล่าคนละประโยคสองประโยคทำให้ผ่อนคลายไม่เครียด ครูต้องเข้าใจว่าแต่ละคนมีความสามารถไม่เท่ากัน แต่การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถจะทำให้แต่ละคนได้พัฒนาตามขีดความสามารถของตนเอง การเริ่มจากท่องจำเนื้อเรื่องจะทำให้จำตัวอักษรได้เร็วขึ้น และทำให้อ่านหนังสือได้เร็วขึ้นกว่าการเรียนรู้เป็นคำๆ

คำชมเชยในทุกๆ ขั้นตอนที่เด็กแสดงความสามารถคือกำลังใจที่จะทำให้เด็กตั้งใจในการเรียนวิชาการ และนิทานเรื่องเดียวยังสามารถจะนำไปสู่กิจกรรมแสนสนุกอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ให้ช่วยกันแต่งบทสนทนาโต้ตอบในแต่ละเหตุการณ์ ทำให้มีจินตนาการและเสริมทักษะการใช้ภาษาและการ

สื่อสาร แต่มีข้อควรระวังคือ คุณครูต้องให้ได้ๆ ได้ใช้ความสามารถของตนเอง เช่น ให้ทำบทสนทนาเป็นภาษาท้องถิ่น หรือในทางกลับกัน ให้เปลี่ยนบทสนทนาภาษาท้องถิ่นเป็นภาษากลาง เป็นต้น

จากบทสนทนาสามารถจะพัฒนาเป็นการแสดง ให้แต่ละคนได้เล่นเป็นตัวละครนั้นๆ ที่ต้องจำบทสนทนาและแสดงท่าทางประกอบ บางคนที่ยังไม่กล้าแสดงก็อาจรับมอบหมายให้รับผิดชอบเรื่องอื่นๆ เช่น วาดหรือทำอุปกรณ์ประกอบ แม้กระทั่งการจัดการ เช่น จัดหรือเก็บโต๊ะเก้าอี้ ให้ทุกๆ คนได้มีส่วนร่วมมีหน้าที่ความรับผิดชอบ

กิจกรรมต่อยอดสุดท้ายคือการให้เด็กเล่าหรือแต่งนิทานเรื่องใหม่ อาจจะเป็นเรื่องชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อแม่คลอดน้องคนใหม่ พ่อพาไปเที่ยวงานประจำปี การเกี่ยวข้าว หรือเรื่องอะไรก็ได้ทั้งที่ประทับใจและไม่ประทับใจ คุณครูต้องเลือกหัวข้อที่เหมาะสมกับวัยตามโอกาสและสถานการณ์ พร้อมชี้แนะให้เขาสังเกตสิ่งของเหตุการณ์ ผู้คนรอบๆ ตัว และสามารถจะนำมาถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ การบอกเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดกับตนเองบ่อยๆ จะพัฒนาการสื่อสารกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งเมื่อเติบโต

คุณสมบัติเหล่านี้จะต้องใช้เวลาในการสะสม และสามารถจะพัฒนาได้จากการฟังนิทานที่คุณครูที่มีศาสตร์ในการเล่า

ศิลปะในการเล่านิทาน

ศิลปะในการเล่านิทานอยู่ที่ตัวผู้เล่าคือครู ควรต้องทำตัวเป็นนักแสดงในเวลาเล่านิทาน ยิ่งคุณครูใส่อารมณ์จัดเต็มทั้งเสื้อผ้า หน้า ผม

เปลี่ยนเสียง เลียนท่าตัวละครได้มากเท่าไร ก็จะสร้างความบันเทิงประทับใจผู้ฟังโดยเฉพาะเด็กๆ ได้มากเท่านั้น

น้ำเสียงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการเล่านิทาน ปกติเสียงจะต้องอบอุ่นน่าฟัง ยกเว้นตอนที่ เป็นบทสนทนาของตัวร้ายที่อาจจะใช้เสียงแสดงออก ซึ่งบุคลิก อย่างไรก็ตาม การใส่อารมณ์ในขณะที่เล่า เป็นสิ่งจำเป็น การแสดงออกทางใบหน้า แววตา หรือท่าทางมีผลในการสร้างอารมณ์ร่วมในกลุ่มผู้ฟังที่อายุน้อย

การเล่าต้องมีจังหวะ รู้จักหยุดในเวลาที่เหมาะสม เพื่อดูปฏิกิริยาคนฟังหรือเรียกความสนใจถ้าเห็นว่าเด็กเริ่มจะไม่สนใจ ในเด็กเล็ก การใช้อุปกรณ์ เช่น สวมหมวก ถือไม้เท้า หรือเสียงเพลง เป็นสิ่งที่สามารถเรียกความสนใจได้ ถ้าคุณครูร้องเพลงหรือเล่นดนตรีไม่ได้ ก็อาจจะใช้เทปบันทึกเสียงแทน

ผู้เล่านิทานที่เก่งต้องไม่ยึดติดตัวอักษร ครูไม่จำเป็นต้องเล่าตรงตามตัวอักษร เพียงแต่ใจความต้องถูก การเล่าที่น่าฟังคือเล่าจากความทรงจำ ครูสามารถจะแต่งเติมเสริมคำพูดให้เหมือนกับการคุยที่จะทำให้ไม่เคร่งเครียด นอกจากนี้ยังสามารถจะสร้างบรรยากาศให้เด็กๆ มีอารมณ์ร่วมได้โดยให้หลังตาฟัง วิธีนี้จะสร้างจินตนาการได้ดีกว่า และถ้ามีเสียงประกอบในขณะที่ผู้ฟังหลังตาจะทำให้

การเล่ามีอรรถรสมากยิ่งขึ้น ผู้เล่านิทานที่มีศิลปะ จะต้องหัดเลียนเสียงต่างๆ เอาไว้ เช่น เสียงหมาเห่า เสียงร้องเพลง เสียงฟ้าร้อง ฯลฯ

มีข้อที่ “ต้องไม่ทำ” ในขณะเล่านิทาน คือ ไม่ยึดเยียดให้ฟังถ้าเห็นว่าผู้ฟังขาดความสนใจ ต้องไม่เครียดเพราะหวังผลมากเกินไป การเล่าแบบสบายๆ จะเกิดประโยชน์มากกว่า อย่ากังวลว่าเด็กจะไม่เข้าใจ ถ้าเล่าครั้งแรกยังไม่เข้าใจก็เล่าใหม่เล่าซ้ำ การเล่านิทานคุณธรรมถ้ามุ่งหวังจะสอนมากเกินไปเด็กอาจจะเบื่อหน่ายและอาจจะต่อต้านทำตรงข้าม ศิลปะในการเล่าคือเล่าให้เหมือนการเล่านิทานไม่ใช่การเทศนาสั่งสอน อย่าต้อนคนฟังด้วยคำถาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำถามที่จีจิดำในจุดบกพร่อง แม้แต่เด็กเล็กๆ ก็ไม่ชอบให้ใครพูดหรือล้อเลียนหรือตำหนิข้อบกพร่องของตนเอง

สองข้อต้องไม่ทำสุดท้าย คือ ต้องไม่ขัดคอ เมื่อถึงคราวที่ให้เด็กพูด จะผิดหรือถูกปล่อยให้พูดให้จบ คนฟังอื่นๆ จะตัดสินเองว่าถูกหรือผิดประการใด และสุดท้ายคือคุณครูต้องไม่เบื่อหน่าย ท้อแท้ในการเล่านิทานและทำกิจกรรมกับเด็กทัศนคติที่เป็นบวกของคุณครูเป็นสิ่งมีค่าที่สุดสำหรับนักเรียน ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะมีไอคิวระดับใดก็ตามทัศนคติบวกของคุณครูจะทำให้เขามีไอคิวและเฝ้าคิวสูงขึ้นได้

นิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็ก คือนิทานสร้างคุณธรรม ต้องเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับวัยผู้ฟัง เล่าในบรรยากาศที่เหมาะสม คือสบายๆ ไม่เครียด โดยที่ผู้เล่าใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะในการเล่าจึงจะได้ผลดีที่สุด

ประชุมเชิงปฏิบัติการ 14 พ.ย. 57
ณ โรงเรียนบ้านสวายสอฯ
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 12 พ.ย. 58
ณ โรงเรียนบ้านโพธิ์ดอนหวาย
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 9 ธ.ค. 57
ณ โรงเรียนบ้านทุ่งนา อ.เมือง จ.ตรัง

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 12 พ.ย. 58 ณ โรงเรียนบ้านโพธิ์ดอนหวาย อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

ประสบการณ์ที่บุรีรัมย์และตรัง

โครงการนี้นำวิธีการสอนที่เก่าแก่กลับมาอีกครั้ง โดยสนับสนุนให้คุณครูใช้เวลาวันละหนึ่งชั่วโมงทุกวันๆ ให้นักเรียนฟัง จากนั้นก็ทำกิจกรรมอีกหลากหลายที่จะสร้างกระบวนการคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบและการตัดสินใจ

จัดสัมมนาเพื่อสร้างเครือข่ายและหาแนวร่วม

สถาบันนโยบายศึกษาโดยการสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ ได้เริ่มต้นโครงการ “การสร้างคุณธรรมในนักเรียนชั้นประถมศึกษา” ด้วยกิจกรรมครั้งแรกที่ห้องประชุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2556 โดยจัดเสวนาระดมสมองจากอาจารย์ 46 ท่าน จาก 25 โรงเรียน ก่อนการเสวนามีการให้ทำแบบสอบถามให้เรียงลำดับเลือกคุณสมบัตินักเรียนที่ครูต้องการให้เป็น ปรากฏว่าความขยัน ตั้งใจเรียนมาเป็นทีหนึ่ง รองๆ ลงไปคือความซื่อสัตย์ รักชาติศาสนา สามัคคี ประหยัด ไม่เห็นแก่ตัว เคารพสิทธิผู้อื่น รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง ใฝ่รู้ กระตือรือร้น ชอบช่วยคนอื่น ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่เกรง มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีวินัย และรักความสะอาด

เรานำเรื่อง ไอคิว อีคิว และเอ็มคิว มากระตุ้นให้คุณครูคิดใหม่ว่า การสร้างเด็กดีทำได้ด้วยมือครู

จากนั้นจึงระดมสมองให้ช่วยกันหาคุณสมบัติของนักเรียนในฝัน คุณครูเปลี่ยนความคิดว่า การเป็นเด็กดีเป็นคุณสมบัติสำคัญยิ่งกว่าการเป็นเด็กเรียนเก่ง และเมื่อถามว่าครูจะใช้วิธีการอย่างไรในการสร้างเด็กดี ได้ข้อสรุปที่น่าสนใจ 3 ข้อ คือ

1. สอนด้วยกิจกรรม เช่น สร้างสถานการณ์จำลอง ให้ทำกิจกรรมกลุ่ม มอบหน้าที่ให้รับผิดชอบ ให้นั่งสมาธิ สวดมนต์ไหว้พระ เล่นเกม
2. สอนด้วยคำพูด ให้ศึกษาบุคคลต้นแบบ เล่านิทาน ร้องเพลง
3. ครูแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง

เมื่อคุณครูมีความเห็นร่วมกันว่าเด็กดีนั้นสร้างได้ และการเป็นคนดีสำคัญกว่าคนเก่ง คุณครูก็เริ่มคิดหากิจกรรมต่างๆ ที่จะสามารถนำไปใช้ได้ ครูเห็นว่าควรนำคำสอนตามหลักศาสนาและนิทานชาดก มาบอกเล่า นอกจากนี้ การสวดมนต์หรือการเข้าค่ายคุณธรรม ยังช่วยให้เด็กเป็นคนดีได้

การสัมมนาครั้งที่ 2 ที่บุรีรัมย์

หลังปิดเทอมภาคที่สอง สถาบันนโยบายศึกษารับจัดเสวนาครั้งที่ 2 กับคุณครูกลุ่มแรกในทันที ในวันที่ 22 มีนาคม 2556 เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคุณครูที่เข้าร่วมสัมมนาครั้งแรกจะมากันครบ แต่ปรากฏว่า มีเพียง 28 จาก 67 คนเท่านั้นที่มาซ้ำ การเสวนาในครั้งนี้มุ่งเน้นที่การใช้นิทานเป็นสื่อสร้างเด็กดี จึงนำเสนอเทคนิคการเล่านิทานและกระบวนการที่ควรต่อยอดหลังคุณครูเล่านิทานจบแล้ว เมื่อจบการเสวนาจึงเชิญชวนคุณครูที่เห็นประโยชน์มาเป็นอาสาสมัครที่จะนำวิธีการเหล่านี้ไปใช้ในชั้นเรียน ปรากฏว่ามีคุณครู 17 ท่านจาก 10 โรงเรียนรับอาสา และต่อมาสถาบันฯ ได้ส่งหนังสือที่เราคัดเลือกแล้วให้ทั้ง 10 โรงเรียน

ผลลัพธ์จากคุณครูผู้เล่านิทาน

หลังจากเปิดเทอมภาคแรกในเดือนพฤษภาคม 2556 คุณครูทั้ง 17 ท่านได้ใช้หนังสือที่สถาบันนโยบายศึกษาส่งไปอ่านหรือเล่าให้นักเรียนฟัง ในวันที่ 13-14 ตุลาคม 2556 สถาบันฯ จึงเชิญคุณครูทุกท่านเดินทางมากรุงเทพฯ เพื่อเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ข้อคิดที่ได้จากการปฏิบัติเป็นเวลาถึง 5 เดือน

ในวันที่ 13 ตุลาคม เราพาคุณครูไปเยี่ยมชม **ทีเคปาร์ค (TK Park) อุทยานการเรียนรู้** ที่ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ หลังเข้าชมห้องสมุดที่แบ่งหนังสือและสื่ออื่นๆ ตามช่วงอายุและความสนใจ ได้เห็นนวัตกรรมใหม่ทันสมัยในการกระตุ้นความสนใจนำไปสู่ **“การเรียนรู้ตลอดชีวิต”** คุณครูบางท่านเคยมาแล้ว แต่ส่วนใหญ่ยังไม่เคยมา แต่หลังจากวันนี้ทุกคนได้เห็นและเข้าใจประโยชน์ของ

สื่อและหนังสือที่จะเสริมเติมเต็มวิชาการจากห้องเรียน

คุณเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป กรรมการผู้จัดการมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก ได้มาเล่าถึงประสบการณ์และประโยชน์ของการใช้นิทานพัฒนาเด็ก สร้างแรงบันดาลใจให้เห็นประโยชน์จากประสบการณ์จริง และยังแสดงให้เห็นว่าเงินไม่ใช่ปัจจัยสำคัญในการทำงาน ความตั้งใจ ความคิดแรงบันดาลใจใหม่ๆ การบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปสู่โครงการดีๆ ได้มากมาย มูลนิธิฯ ได้ทำกิจกรรมมากมายตลอดเวลาหลายปี เช่น โครงการ “หนังสือเล่มแรก Book Start” สำหรับเด็กตั้งแต่ 2-3 เดือนจนถึงก่อนวัยเรียน โครงการ “พื้่านคล่อง นื่องฟังเพลิน” นักเรียนรุ่นพื้่านหนังสือให้รุ่นนื่องฟัง โครงการ “อาหารใจ อาหารสมอง อาหารธรรมะ” ห้องสมุดเพื่อเด็กในชนบท โครงการ “อาสาสมัครนักอ่าน” อบรมให้สามารถอ่านหนังสือให้ผู้อื่นฟังได้อย่างสนุกสนาน โครงการ “อ่านเพื่อการบำบัด” สำหรับเด็กดาวน์ซินโดรมและออทิสติกส์ โครงการ “สร้างนิทานเพื่อการพัฒนาเด็ก” ให้เด็กๆ สร้างหนังสือภาพนิทาน ฯลฯ

วันนั้นทีเคปาร์คมีกิจกรรมโครงการลับสมอง ประลองปัญญา สรรหาหนูน้อยนักเล่านิทานรอบชิงชนะเลิศ คุณครูจึงได้ชมความสามารถของนักเล่านิทานตัวน้อยๆ จากทั่วประเทศ

วันที่ 14 ตุลาคม ก่อนจะถึงช่วงเวลาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สถาบันนโยบายศึกษาได้ขอให้คุณครูเล่าว่าจากเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม คุณครูได้ทำอะไรบ้าง เรียนรู้อะไร และจากวันนี้จะทำอะไรต่อไป

คำตอบมีหลากหลาย เช่น จัดกิจกรรมส่งเสริม

การอ่านให้หลากหลายรูปแบบ เกษียณแล้วจะใช้รางวัลที่ได้จากการเป็น “ครูสอนดี” ทำห้องสมุดที่บ้าน สอนให้นักเรียนอ่านและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับตนเอง ทำห้องสมุดโรงเรียนให้มีชีวิตเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนรักการอ่าน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสะสมหนังสือห้องสมุด ผูกการเล่านิทานการพูดหน้าชั้น ขอบัณฑิตสนับสนุนจากนอกโรงเรียน ฯลฯ

ที่สำคัญคือ จะช่วยผลักดันให้เขตพื้นที่การศึกษาจัดสัมมนาให้คุณครูต่างโรงเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และผลงานการใช้นิทานสร้างคุณธรรมในนักเรียนประถม

การขยายผลจากการเล่านิทานในห้องเรียนคือการเล่าตอนเช้าที่หน้าเสาธงตามคำเรียกร้องของนักเรียนทั้งโรงเรียน มีการประเมินพฤติกรรมความเปลี่ยนแปลงในนักเรียนจากเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมว่ามีผลน่าพอใจ นักเรียนร่วมกันทำหนังสือนิทาน ให้นักเรียนกลับไปเล่านิทานให้ผู้ปกครองฟัง คิดสร้างเกมการเล่นจากนิทาน วาดภาพจากนิทาน ให้นักเรียนอ่านผ่านเสียงตามสาย ต่อยอดเป็นโครงการทำให้โรงเรียน เช่น เก็บขยะ คัดแยกขยะ ทำน้ำยาล้างห้องน้ำจากสับปะรดหมัก ช่วยกันปิดประตูหน้าต่างห้องเรียน แสดงละครจากนิทาน เสนาเรื่องจากนิทาน ให้นักเรียนเปรียบเทียบพฤติกรรมชีวิตจริงกับนิทาน นักเรียนแต่งนิทาน ครูเล่า-นักเรียนสรุป นักเรียนสรุปแบบย้อนกลับ หัดจดบันทึกจากนิทาน นักเรียนสร้างหนังสือนิทานเล่มเล็ก ทำสมุดความดี ทำแผนที่ความคิด (Mind Map) จากนิทาน ฯลฯ

จากจุดเริ่มต้นเล็กๆ จากคุณครูเพียง 1 หรือ 2 คนที่เข้ามาโครงการกับเรา หลายโรงเรียนได้เกิด

การขยายผลไปสู่กิจกรรมต่างๆ ที่นักเรียนทั้งโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วม

นอกจากนั้นยังพบว่าการใช้นิทานเป็นสื่อทำให้นักเรียนอ่านหนังสือได้เร็วขึ้น เด็กๆ สนุกกับกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย กล่าวพูด กล่าวแสดงออก มีวินัย สามัคคี ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ รู้จักวิเคราะห์พฤติกรรมตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ และพฤติกรรมความก้าวร้าวโดยรวมลดน้อยลง

การขยายผลในปีที่สอง

โครงการ “การสร้างคุณธรรมในนักเรียนประถมศึกษา” โดยการสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราดอาเดนาวร์ ได้ดำเนินการต่อไปเป็นปีที่สองและขยายพื้นที่เพิ่มเป็นสองจังหวัด คือ บุรีรัมย์และตรัง

วันที่ 25 มกราคม 2557 เราไปจัดสัมมนาที่จังหวัดบุรีรัมย์ และในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ที่จังหวัดตรัง ทั้งสองครั้งมีคุณครูเข้าร่วมถึง 108 คน จาก 34 โรงเรียน อาจารย์จุฑามาศ จันทวงษ์วานิชย์ จากโรงเรียนบ้านโพธิ์ดอนหวาย จังหวัดบุรีรัมย์ได้เล่าประสบการณ์การร่วมโครงการในปี 2556 ให้คุณครูใหม่ฟัง และยังนำผลงานนักเรียนที่ต่อยอดจากการเล่านิทานมาแสดงด้วย

การสัมมนายังคงใช้วิธีการบรรยายและระดมสมองเหมือนเดิม คุณครูช่วยกันร่วมแสดงความคิดเห็นกันอย่างหลากหลาย ท้ายที่สุดคือการรับอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ ที่บุรีรัมย์มีคุณครูใหม่เข้าร่วมโครงการ 29 คน จาก 17 โรงเรียน และที่ตรัง มี 26 คน จาก 7 โรงเรียน สถาบันนโยบายศึกษาจัดส่งหนังสือให้ทุกๆ โรงเรียนเช่นเคยเมื่อเปิดภาคเรียนเดือนพฤษภาคม 2557

การติดตามผล

ในเดือนมิถุนายน และสิงหาคม 2557 สถาบันนโยบายศึกษาไปเยี่ยมโรงเรียนเพื่อติดตามผล ที่ตรัง คุณครูแบ่งกลุ่มมาร่วมประชุมที่โรงเรียนบ้านทุ่งนา โรงเรียนบ้านต้นบากราษฎร์บำรุง และโรงเรียนบ้านหนองรียะ ส่วนที่บุรีรัมย์ เราได้รับความอนุเคราะห์ให้ใช้ห้องประชุมของโรงเรียนบ้านสวายสอ (ประชานุเคราะห์) โรงเรียนบ้านตลาดควาย โรงเรียนชุมชนบ้านดอนนางงาม และโรงเรียนบ้านโคกสำโรง

มีทั้งความคับหน้าโครงการและข้อคิดหลังจากลงมือปฏิบัติการไปบ้างแล้วมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน บางโรงเรียนยังนำผลลัพธ์คือผลงานของนักเรียนมาแสดง ต้องชื่นชมความสามารถที่คุณครูได้ทำกิจกรรมต่อยอดจากการเล่านิทานอีกมากมาย เช่น การผลิตหนังสือนิทานภาพระบายสี การวิเคราะห์คุณธรรมจากพฤติกรรมบุคคลในนิทาน การใช้สื่อประกอบการเรียน ไปจนถึงการแสดงบทบาทสมมติตามเรื่องนิทาน

คุณครูบอกว่าความรู้เรื่องเทคนิคการเล่านิทานและตัวอย่างสื่อประกอบการเล่าที่ได้รับจากสถาบันฯ เพิ่มพูนทักษะการเล่านิทานโดยเฉพาะในชั้นอนุบาล ทำให้เด็กๆ อยากมาโรงเรียนแม้แต่วันที่ป่วย อีกหลายโรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมระหว่างประถมและอนุบาล เมื่อคุณครูนำทักษะการเล่านิทานไปใช้กับนักเรียนประถม 5-6 พวกพี่ๆ ก็เล่าให้น้องๆ ฟังในตอนเช้าหรือพักเที่ยง เมื่อถึงการแสดงบทบาทสมมติทุกคนได้มีส่วนร่วม พี่ๆ จัดแบ่งบทบาทให้ตามความสามารถของน้องๆ ผลที่ได้คือเพิ่มความเมตตาสามัคคีในโรงเรียน เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ที่คุณครูไม่ได้คาดหวังมาก่อน

อาจารย์ไพโรจน์ วิทยาไพโรจน์ จากโรงเรียนบ้านหนองปรือน้อยและอาจารย์น้ำผึ้ง พิชัยกาล จากโรงเรียนบ้านสารภี จังหวัดบุรีรัมย์ ที่เข้าร่วมโครงการนี้ในปี 2556 และยังคงทำต่อเนื่องมาในปี 2557 ได้บอกเล่าผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหลังดำเนินโครงการนี้ว่า

1. เด็กๆ มีจิตอาสามากขึ้น พวกเขาจะเข้ามาช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ช่วยคุณครูถือของ ทำงาน ตลอดจนช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนด้วยกัน
2. เด็กๆ รู้จักการให้ แบ่งปัน และเสียสละตามคุณลักษณะของตัวละครที่พวกเขาชื่นชอบในนิทาน
3. มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น กล้าพูด กล้าถาม กล้าแสดงออก หลังจากให้แสดงบทบาทสมมติตามนิทาน แม้กระทั่งเด็กประถม 1 ก็ยังชอบกิจกรรมบทบาทสมมติ
4. เด็กส่วนใหญ่ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นจากการทำกิจกรรม และการทำสื่อที่ต้องใช้ศิลปะและทักษะ
5. เพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์หลังจากฟังนิทานและคำถามย้อนกลับถึงเหตุการณ์ เรื่องราว และตัวละครในนิทาน ผลงานเชิงวิเคราะห์แสดงชัดว่าเด็กๆ สามารถจะคิดอย่างเป็นระบบ และนำเสนอสิ่งซับซ้อนได้โดยใช้คำสั้นๆ และภาพ
6. ที่น่ายินดียิ่งคือการเล่านิทานและทำกิจกรรมต่อเนื่อง สามารถช่วยด้าน

พัฒนาการของเด็กพิเศษที่เรียนช้า เปิดโอกาสให้เขามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่เกินความสามารถ ทำให้เกิดการค้นพบตัวตน โดยเฉพาะคุณสมบัติดีๆ เช่น ความมีน้ำใจ การเสียสละ การช่วยเหลือ

โรงเรียนที่ร่วมโครงการเห็นพ้องต้องกันว่าจะนำตัวแทนนักเรียนและครูมาทำกิจกรรมร่วมกันในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2557 นำผลลัพธ์ที่เป็นผลงานนักเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น และเพื่อให้เด็กต่างโรงเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และสร้างพลังสามัคคี ให้เป็นต้นกล้าที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย

เสียงสะท้อนจาก ผอ.ธนพร ทรงแรมย์ แห่งโรงเรียนบ้านสารภี ที่เข้าร่วมโครงการนี้ในปี 2556 และยังคงติดตามให้ความช่วยเหลือประสานงานในปี 2558 นี้ ได้ให้ข้อคิดถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการที่เกิดขึ้นในโรงเรียนบ้านสารภีว่า ทำให้เกิดพัฒนาการความก้าวหน้าครบ 4 ด้าน คือ

นักเรียน มีความซื่อสัตย์อย่างสัมผัสได้ชัดเจน ทั้งในคำพูดและการกระทำ เด็กๆ มีจิตสาธารณะ ช่วยกิจการโรงเรียน อาสาช่วยครู รู้จักการแบ่งปันระหว่างเพื่อน รับฟังความเห็นผู้อื่น และกล้าพูดกล้าแสดงออกมากขึ้น

คุณครู เพิ่มการทำสื่อการเรียนการสอน นำไปใช้ทั้งในนิทานและบทเรียนวิชาอื่นๆ ครูให้นักเรียนมีส่วนในการเรียนการสอนมากขึ้น ตรงกับเป้าประสงค์ของการให้การศึกษา คือทำให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) ไม่ใช่การสอน (Teaching) ให้จดจำบทเรียน

ผู้บริหาร เกิดความเป็นกันเองระหว่างผู้บริหารกับครู และกับนักเรียน เป็นปฏิสัมพันธ์ที่ดี

โรงเรียน ได้หนังสือและสื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นผู้ผลิตเก็บไว้ใช้ในปต่อไป และที่สำคัญที่สุดประการสุดท้ายที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียนบ้านสารภีคือ เมื่อความสัมพันธ์ในโรงเรียนดี ทุกๆ ฝ่ายก็ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ปัญหาของโรงเรียนจนเป็นผลสำเร็จอย่างงดงาม

โรงเรียนบ้านสารภีเคยมีปัญหานักเรียนพ้นจากการศึกษาเจาะลึกสอบถามได้ความว่า นักเรียนแปร่งฟันวันละครั้งเดียว คือหลังอาหารกลางวันที่โรงเรียน จะด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตาม ผอ.ธนพร จึงคิดโครงการ “ถุงหอมแปร่งฟัน” ให้เด็กๆ ทุกคนมีถุงใบเล็กใส่แปร่งและยาสีฟัน ให้นำกลับบ้านได้ แต่ต้องเอามาโรงเรียนทุกๆ วัน หลังอาหารกลางวันนักเรียนจะร้องเพลงฉันทอสีฟันและแปร่งฟันกันทุกคน โครงการนี้ทำให้โรงเรียนบ้านสารภีได้รับรางวัลระดับจังหวัดในโครงการต้านการทุจริต

ที่โรงเรียนบ้านโคกสำโรง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมาก มีนักเรียนเพียง 45 คน และครูอีก 5 คน ได้แสดงความสามารถในการแนะนำโรงเรียนเป็นภาษาอังกฤษและเล่านิทานภาษาอังกฤษได้อย่างน่าประทับใจ ผอ.ประภัสสร สรวนรัมย์ และคุณครูบุญเพชร ไชยนา คุณครูสายใจ ชุตพิมาย กำลังสร้างความสามารถทางภาษาให้นักเรียนประถมตัวน้อยๆ เพื่อเข้าสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งประชาคมอาเซียนในอนาคต

จากการทำโครงการสร้างคุณธรรมด้วยการเล่านิทานในจังหวัดบุรีรัมย์อย่างต่อเนื่องมา 2 ปีแล้ว เราได้เห็นพัฒนาการของการสร้างเครือข่าย

ครูที่เข้มแข็ง เห็นความช่วยเหลือแนะนำสนับสนุน
ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

นักเรียนต่างโรงเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน

ในวันที่ 14 พฤศจิกายน ที่โรงเรียนบ้าน
สวายสอ (ประชาบุรณะ) จังหวัดบุรีรัมย์ และวันที่
9 ธันวาคม 2557 ที่โรงเรียนบ้านทุ่งนา จังหวัดตรัง
โดยการสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์
สถาบันนโยบายศึกษา ได้นำโรงเรียนที่เข้าร่วม
โครงการมาพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์และ
ทำกิจกรรมร่วมกัน

ที่บุรีรัมย์ มีนักเรียน 85 คน และครู 49 คน
จาก 17 โรงเรียน และที่ตรังมีนักเรียน 73 คน
และครู 23 คน นำโดยผู้อำนวยการโรงเรียน
6 จาก 7 โรงเรียนมาร่วมกิจกรรม โดยสถาบัน
นโยบายศึกษามอบให้คุณครูทั้งหลายเป็นผู้
ออกแบบกิจกรรมทั้งหมดและดำเนินงานด้วย
ตนเอง เราเป็นเพียงแต่ผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกเท่านั้น บรรดาคุณครูในทั้งสอง
จังหวัดได้พบปะวางแผนงานกันหลายครั้งกว่าจะ
ตกผลึกออกมาเป็นกิจกรรมที่ได้ทั้งประโยชน์
ความรู้และความสนุกสนานของทั้งนักเรียนและครู
ทั้งที่บุรีรัมย์และตรัง ทุกโรงเรียนนำผลงาน
ฝีมือนักเรียนมาร่วมแสดง เกิดการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และโรงเรียนเจ้าภาพก็ได้ให้
คุณครูและนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมมาชม
นิทรรศการด้วย

ในส่วนกิจกรรมนักเรียนและครูที่จัดขึ้น
เหมือนกัน หลังจากทำการลงทะเบียนแล้วก็มีการ
แบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วม

กัน โดยแต่ละกลุ่มจะมีนักเรียนจากทุกโรงเรียน
เพื่อให้นักเรียนได้ปรับตัวเข้ากับเพื่อนใหม่ ทะลาย
กำแพงความเขินอาย ส่งเสริมให้เกิดความกล้าพูด
กล้าแสดงออกต่อหน้าคนแปลกหน้า คุณพิเชษฐ์
นิลสุข เป็นวิทยากรละลายพฤติกรรมและให้แต่ละ
กลุ่มจับสลากนิทาน จากนั้นนักเรียนเข้าประจำ
ฐานการเรียนรู้ที่มีคุณครูเป็นวิทยากรประจำฐาน
ช่วยเหลือให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมและ
แสดงออก

กิจกรรมที่ 1 คือ “การอ่านนิทานและเขียน
แผนภาพโครงเรื่อง”

กิจกรรมที่ 2 คือ “วิเคราะห์ตัวละครแล้ว
ย้อนดูตน”

กิจกรรมที่ 3 “การเขียนบทละคร และสรุป
ข้อคิดสะท้อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ของตน”

กิจกรรมที่ 4 “ซ้อมการแสดง”

กิจกรรมที่ 5 “แสดงละคร” โดยทุกกลุ่ม

แม้เวลาที่ทำกิจกรรมจะสั้นมากเพียงวันเดียว
แต่ทุกกลุ่มก็สามารถจะทำสมุดบันทึกการอ่าน
นิทานออกมาสำเร็จ แสดงว่าทุกกลุ่มสามารถจะ
สรุปเนื้อเรื่องและเขียนออกมาเป็นแผนภาพ
โครงเรื่อง ลำดับเหตุการณ์ ช่วยกันคิดวิเคราะห์
และเปรียบเทียบกับชีวิตจริงได้ ส่วนการแสดง
ละครซึ่งถือว่าเป็นไฮไลท์ของกิจกรรมทั้งหมดนั้น
นักเรียนผลัดกันตั้งใจแสดงให้สมบทบาท แต่ก็เรียก
เสียงหัวเราะจากเพื่อนๆ ที่นั่งชมได้ไม่ขาดระยะ

โครงการนี้แม้จะใช้เวลาดำเนินการเพียงภาค
การศึกษาเดียว แต่ผลลัพธ์ที่ออกมาคือผลงาน
นักเรียนที่ทุกโรงเรียนนำมาจัดแสดงนั้น แสดงให้

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 12 พ.ย. 58 ณ โรงเรียนบ้านโพธิ์ดอนหวาย อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

เห็นว่าคุณครูทุกคนสามารถจะนำการเล่นิทาน ต่อยอดออกเป็นกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย เช่น การให้นักเรียนชั้นโตเล่นิทานให้น้องฟัง ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์อันดีในโรงเรียน พี่ๆ มีจิตเอื้อเฟื้อ น้องๆ รักเคารพพี่ การวิเคราะห์ตัวละครสอนให้เด็กฟังอย่างตั้งใจ รู้จักคิด วิเคราะห์และนำมาเปรียบเทียบกับชีวิตจริง การแสดงละครหรือบทบาทสมมติตามนิทาน ฝึกให้เด็กกล้าพูดกล้าแสดงออก ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม แบ่งหน้าที่ตามความถนัด ใช้จินตนาการสร้างเครื่องแต่งตัวตามบทละคร ท่องจำบท การทำสมุดงานตามเรื่องนิทานสร้างเสริมจินตนาการ บูรณาการภาษาไทย ศิลปะ หลายโรงเรียนก้าวหน้าไปถึงขั้นให้นักเรียนเขียนเรื่องคุณธรรมที่ตนทำจากชีวิตจริง มีสมุดบันทึกการทำความคิด นำคำนิยม 12 ประการมาเชื่อมโยงกับนิทานที่ฟัง

จากบทสรุปความเห็นของคุณครู การเล่นิทานคุณธรรมมีประโยชน์มาก นักเรียนทุกคน

ทุกชั้นสนุกสนานกับกิจกรรมต่างๆ สร้างความสามัคคี เป็นการปลูกฝังคุณธรรมโดยคุณครูไม่ต้องพร่ำสอนหรือบรรยาย กระตุ้นให้เด็กๆ อยากจะเป็นคนดี ทำความดี นำไปสู่การสรรหาคนดีประจำโรงเรียน

บางโรงเรียนสามารถจะขยายผลไปถึงผู้ปกครองและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้ผู้ปกครองยืมนิทานและอ่านให้ลูกฟัง สร้างความอบอุ่นในครอบครัว อบต. เข้ามามีส่วนสนับสนุนเงินซื้อหนังสือเพิ่ม

ตัวอย่างหนึ่งของผลสัมฤทธิ์คือผลงานของโรงเรียนต้นบากราชบุรี จ.หัวหิน ที่ได้แปลความหมายของการมีคุณธรรมประจำใจออกเป็นภาษาท้องถิ่นว่า “รู้จักหวั่น” และให้นักเรียนระบุสิ่งที่ตนทำหรือความตั้งใจที่จะไม่ทำเมื่อ “รู้จักหวั่น” ในรูปแบบแผนผังความคิด (Mind Map) ผลงานตัวอย่างหนึ่งที่นำมาแสดงได้แก่

- ไม่ทำลายของคนอื่น
- ไม่ลักขโมย
- ไม่ทำลายธรรมชาติ
- ทิ้งขยะลงถัง
- ไม่นำโทรศัพท์มาเล่นเฟสบุ๊กในห้องเรียน
- ไม่มีแฟนตอนเรียน

ฯลฯ

คุณครูที่เข้าร่วมโครงการนี้มีความเห็นตรงกันว่า การปลูกฝังคุณธรรมด้วยนิทานและกิจกรรมต่อเนื่องควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ดำเนินต่อไป ควรต่อยอดให้ครบทุกชั้น จัดกิจกรรมครบทุกห้อง อย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงนิทานกับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองขยายจากบางชั้นเรียนไปสู่ทุกชั้นในโรงเรียน และจากโรงเรียนสู่กลุ่มโรงเรียนให้เต็มรูปแบบ

คุณครูมีความเห็นว่า การเล่านิทานและทำกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น เขียนแผนภาพโครงเรื่องสรุปและวิเคราะห์ สามารถนำไปบูรณาการใช้ได้ทุกๆ วิชา

คุณครูอยากให้โครงการนี้ดำเนินต่อไปต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกันคิด ได้อ่าน ได้เล่านิทานและเขียนจากประสบการณ์จริงที่แสดงถึงคุณธรรมที่ตนได้กระทำกับเพื่อนๆ และบุคคลอื่นๆ ที่อาจนำไปสู่การแข่งขันในระดับต่างๆ

คุณครูเห็นว่าการจัดกิจกรรมในวันเดียวเป็นเวลาน้อยเกินไป และอยากให้จัดกิจกรรมเช่นนี้ทุกๆ ปี

คุณครูเรียกร้องให้ผู้บริหารโรงเรียนและสำนักงานคณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สนับสนุนและรับโครงการนี้ไปดำเนินการต่อเพื่อเพิ่มความเข้มข้น ขยายผลต่อเนื่อง มีการติดตามและประเมินผลต่อไปเรื่อยๆ

คุณครูมีความคิดที่ดีว่าควรให้ผู้ปกครองได้รับรู้และเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ควรจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและบูรณาการกับคุณลักษณะผู้เรียนกับคุณลักษณะผู้เรียนตามหลักสูตรและค่านิยม 12 ประการของ คสช.

กิจกรรมสุดท้ายของโครงการ

หลังจากที่ดำเนินการมาถึงสามปีเต็ม โครงการ “การสร้างคุณธรรมในนักเรียนประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง” ที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ ประเทศเยอรมัน ก็ดำเนินมาถึงบทสุดท้าย คือ การวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

สถาบันนโยบายศึกษาออกแบบตัวชี้วัดคือ ความตระหนักด้านคุณธรรมของนักเรียนที่ผ่านกระบวนการ ฟัง-เล่า-คิด-เล่น มาครบแล้ว โดยใช้เรียงความนักเรียนเป็นตัวชี้วัด อีกครั้งที่สถาบันฯ ส่งโจทย์ไปยังคุณครู คือ ให้นักเรียนแต่งเรื่องที่แสดงถึงคุณธรรม เรากำหนดกรอบว่าจะต้องแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสภาพแวดล้อมของตนเองดังต่อไปนี้ คือ

- ความซื่อสัตย์ ไม่พูดปด ไม่ขโมย ไม่หยิบสิ่งของผู้อื่นโดยไม่บอกเจ้าของ
- ความเมตตา ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่แกล้งหรือรังแก ไม่ใช้ความรุนแรง
- มีระเบียบ ปฏิบัติตามกฎหมายครบถ้วน โรงเรียน และสังคม
- มีจิตอาสา ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสังคม

หลังมอบโจทย์ไปตั้งแต่ต้นปี 2558 ยังทุกๆ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการมาแล้วทั้งในปี 2556 และ 2557 เราก็รอดด้วยความกระวนกระวายว่าจะมีโรงเรียนส่งผลงาน ระหว่างนั้นก็ประสานงานกับอาจารย์จุฑามาศ จันทวงษ์วานิชย์ และ ผอ.โกวิท วิชัยดิษฐ์ วางแผนคร่าวๆ ว่าจะไปติดตามผลกันในทั้งสองจังหวัดประมาณเดือนพฤศจิกายน ขอใช้สถานที่คือโรงเรียนบ้านโพธิ์ดอนหวายและโรงเรียนบ้านทุ่งนา

มี 11 โรงเรียนที่จังหวัดบุรีรัมย์ส่งผลงาน 46 ชิ้น พร้อมทำกิจกรรมในวันที่ 12 พฤศจิกายน เป็นที่น่าเสียดายว่าเมื่อถึงวันจริง 3 โรงเรียนมีเหตุขัดข้องมาร่วมไม่ได้ จึงเหลือเพียง 8 โรงเรียน คุณครู 19 ท่าน นำนักเรียน 52 คนเจ้าของผลงานมานำเสนอโดยการเล่าหรือเล่นละคร 11 เรื่อง

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโพธิ์ดอนหวาย นายประชา ซึ่งศิริทรัพย์ กล่าวรายงานความเป็นมาของโครงการ และรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 1 นางสาวโรชนี โอชโร ให้เกียรติมาเป็นประธานเปิดงาน ดร.วิทยา จิตรมาศ ผู้อำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) บุรีรัมย์ และเจ้าหน้าที่ 9 ท่าน มาร่วมงานและร่วมชมนิทรรศการผลงานหนังสือ นิทานทำมือของนักเรียนทั้ง 8 โรงเรียนที่จัดแสดงไว้หน้าห้องประชุม

ในช่วงบ่ายเป็นการนำเสนอผลงานนักเรียนที่มีทั้งการแสดงและเล่าเรื่อง ได้แก่

- โรงเรียนบ้านโพธิ์ดอนหวาย : “ใบบัวผู้มีน้ำใจไมตรี” , “ขาดสามัคคี จะมีภัย” และ “ความฝันของปิ่น”

- โรงเรียนบ้านสวายสอ (ประชาบุรณะ) : “มะปรางยอดกตัญญู”
- โรงเรียนชุมชนบ้านดอนนางาม : “ความซื่อสัตย์ของรังแก้ว”
- โรงเรียนบ้านห้วยเสลา : เล่านิทานสามภาษาคือเขมร ไทยและอังกฤษ “เจ้าบอดกับเจ้าง่อย”
- โรงเรียนบ้านหนองแซ่ไม้ : “หายนะแห่งเฟสบุ๊ก”
- โรงเรียนบ้านสารภี : “เด็กหญิงผู้ซื่อสัตย์” และ “สองแรงแข่งขัน”
- โรงเรียนบ้านหูกานบ : “นกเจ้าเล่ห์”
- โรงเรียนบ้านหนองโดนประสาธวิทย : “บุทองกับชวานา”

ในวันที่ 18 พฤศจิกายน ที่จังหวัดตรัง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งนาเจ้าของสถานที่ นายโกวิท วิชัยดิษฐ์ เป็นผู้กล่าวรายงานความเป็นมา และผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองรีเย นายพงศ์ประพันธ์ เตละกุล ในฐานะประธานกลุ่มโรงเรียนน้ำผุดโพธาราม เป็นประธานเปิดงาน

ทั้ง 7 โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการคัดเลือกนิทานกันมาโรงเรียนละเรื่อง ส่งตัวแทนนักเรียนมาร่วม 97 คน คุณครู 23 ท่าน พร้อมผลงานทั้งที่เป็นหนังสือทำมือ นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงทั้ง 7 เรื่อง ได้แก่

- โรงเรียนบ้านทุ่งนา : “เหตุเกิดที่สะพาน”
- โรงเรียนต้นบากราษฎร์บำรุง : “หมिन้อยจอมชน”
- โรงเรียนวัดโพธาราม : “ นัมนวลซี้เกียจไปโรงเรียน”

- โรงเรียนวัดน้ำผุด : “ลั่นจี่ผู้ซื่อสัตย์”
- โรงเรียนบ้านเขาหลัก : “เด็กดีมีน้ำใจ”
- โรงเรียนบ้านไร่พรุ : “เล่นกาบหมาก”
- โรงเรียนบ้านหนองเรี๊ยะ : “จิตสำนึกของภูผา”

ทุกเรื่องมีการนำเสนอเป็นสมุดภาพและการแสดง ชัดเจนว่าในกลุ่มมีการแบ่งงานกันทำ นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมบนเวที มีการแบ่งหน้าที่และบทบาท ร่วมกันทำอุปกรณ์ประกอบฉากและชุดแต่งตัว แม้แต่คนที่ไม่มีบทบาทก็ขึ้นเวทีเป็นต้นไม้หรือร้องรำ หลังการแสดงจบแต่ละเรื่อง คุณครูตั้งคำถามว่าได้อะไรคิดอะไร ผู้ตอบได้แสดงความกล้าและให้นักเรียนเจ้าของเรื่องตัดสินใจว่าคำตอบนั้นถูกต้องหรือไม่ การแสดงจึงสร้างทั้งความสนุกสนานและช่วยย้าค่านิยมในเรื่องคุณธรรมให้แก่ผู้ชม

ผลสัมฤทธิ์จากความเห็นคุณครู

สถาบันนโยบายศึกษาได้จัดประชุมประเมินผลรับฟังความคิดเห็น อาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการสะท้อนปัญหาอุปสรรคที่มีบ้าง เช่น ยังไม่ได้รับการสนับสนุนเต็มที่จากทางโรงเรียนและเพื่อนครู มีเวลาในการทำกิจกรรมกับนักเรียนน้อยเพราะมีภารกิจด้านอื่นๆ ลั่นมือ ไม่สามารถจะจัดกิจกรรมเล่า-เล่นนิทานกับชั้นอื่นๆ ในโรงเรียนได้ โรงเรียนเน้นวิชาการมากกว่าเรื่องคุณธรรม หนังสือนิทานมีน้อยไม่เพียงพอ ฯลฯ

ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ขอให้ทำโครงการต่อ ขยายผลไปในทุกชั้น เพิ่มจำนวนโรงเรียนที่ร่วมทำโครงการ เพิ่มจำนวนนักเรียนที่มาร่วมกิจกรรม อยากให้จัดทัศนศึกษาไปดูตัวอย่างดีๆ อยากให้มี

กิจกรรมนักเรียนมากกว่านี้ จะทำอะไรให้ผู้บริหารการศึกษาเห็นความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรม อยากให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในโครงการและอยากได้การสนับสนุนด้านงบประมาณและสื่อการสอน

ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการทำโครงการมาสองปีคือ

- การเล่านิทานสร้างความเมตตาผูกพันระหว่างนักเรียนและครู ทำให้เด็กๆ อยากมาโรงเรียน แม้กระทั่งไม่สบายนักเรียนก็ยังอยากมาโรงเรียนเพราะจะได้ฟังนิทาน
- ความประพฤติและมารยาทโดยรวมของนักเรียนดีขึ้น เพราะเด็กๆ จะเลียนแบบพฤติกรรมดีๆ ของตัวละคร คุณครูพบว่านักเรียนมีความซื่อสัตย์ มีน้ำใจช่วยเหลือครูและเพื่อน มีระเบียบวินัยดีขึ้น มีความรับผิดชอบขึ้น พูดจาไพเราะ มีกิริยาดีแสดงความนอบน้อมและเชื่อฟัง
- เกิดความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างนักเรียนต่างชั้น เพราะการที่พี่เล่านิทานให้น้องฟัง เด็กมีน้ำใจช่วยเหลือกันเองโดยครูไม่ต้องบอก
- การตั้งคำถามจากนิทานกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์และหาเหตุผล เด็กเริ่มมีความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะและภาษา กล้าแสดงออก
- ทุกคนจะช่วยกันคิด ออกความเห็นและมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่ม
- มีพัฒนาการด้านภาษาที่ดีขึ้น นักเรียนเล็กๆ หลายคนใช้ภาษาท้องถิ่นที่บ้าน แต่ครูใช้ภาษาไทยกลางในการสอนจึงเข้าใจ

ซ้ำ นิทานเรียกความสนใจ จากการฟังนำไปสู่การจำ ทำให้การอ่านและเขียนมีพัฒนาการเร็วขึ้น มีประโยชน์ในการเรียนวิชาอื่นๆ

- การใช้นิทานหรือเรื่องสมมติเป็นการสอนแบบอ้อมที่ไม่เจาะจงตัว ทำให้คนฟังไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังถูกกล่าวสอน ไม่สร้างความอับอายหรือต่อต้าน เมื่อผู้ฟังมีอาการร่วมคล้อยตามมองเห็นความผิดหรือผลเสียของการกระทำนั้นๆ ก็จะเกิด

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยความสมัครใจ

ประสบการณ์ที่บุรีรัมย์และตรังแม้จะเป็นส่วนน้อยนิดเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนชั้นประถมทั่วประเทศ แต่ผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับเป็นความเห็นของคุณครูตัวจริง ปัญหาและข้อเสนอแนะยังเป็นเสียงสะท้อนถึงภาพรวมของการให้การศึกษาในปัจจุบันนี้ การแก้ไขไม้อาจจะทำได้แต่เพียงภายในรั้วโรงเรียน ทั้งโรงเรียนและครอบครัวต้องการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรม

ความเห็นจากคุณครูที่เข้าร่วมโครงการยืนยันความเชื่อที่ว่า เด็กดีสร้างได้ด้วยมือครู การสร้างที่ได้ผลผู้สร้างต้องทำตัวเป็นแบบอย่าง การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพผู้เรียนต้องมีความสุข

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 18 พ.ย. 58 ณ โรงเรียนบ้านทุ่งนา อ.เมือง จ.ตรัง

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 18 พ.ย. 58 โรงเรียนบ้านทุ่งนา อ.เมือง จ.ตรัง

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ 12 พ.ย. 58 โรงเรียนบ้านโพธิ์ดอนหวาย อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

สถาบันนโยบายศึกษา Institute of Public Policy Studies

.....

สถาบันนโยบายศึกษา (Institute of Public Policy Studies–IPPS) เป็นองค์กรอิสระที่ดำเนินงานภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา (Foundation for the Promotion of Public Policy Studies–FPPS) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราต อาเดนาวร์ (Konrad Adenauer Foundation) แห่งประเทศสาธารณรัฐเยอรมันนับแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน

กำเนิด

สถาบันนโยบายศึกษาก่อกำเนิดในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2528 โดยมีจุดเริ่มต้นจากโครงการศึกษานโยบายสาธารณะภายใต้สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ต่อมาสถาบันฯ ได้แยกตัวออกจากการบริหารงานของสำนักเลขาธิการสมาคมสังคมศาสตร์ภายใต้ชื่อ “โครงการศึกษาสาธารณะ” โดยมี ศ.ดร.สมศักดิ์ ชูโต เป็นผู้อำนวยการ และ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช เป็นผู้อำนวยการร่วม ปัจจุบัน สถาบันนโยบายศึกษามี ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช เป็นประธาน และมีผู้บริหารร่วมสองคน คือ นางยศวดี บุญยเกียรติ และ นางทิพย์พาพร ตันติสุนทร

วัตถุประสงค์

สถาบันนโยบายศึกษาเป็นองค์กรเอกชนที่ดำเนินกิจกรรมโดยไม่มุ่งหวังผลกำไร มีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ โดยมีการทำกิจกรรมในรูปแบบของการสัมมนา การวิจัย ผลิตสื่อและสิ่งพิมพ์ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจการเมืองระบอบประชาธิปไตย
2. เพื่อให้การศึกษาและเผยแพร่ข่าวสารกิจการนโยบายสาธารณะ และสนับสนุนการศึกษาทางการเมืองให้พลเมืองได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่สำคัญต่อสังคมส่วนรวม
3. เพื่อสร้างพลเมืองให้มีความสามารถที่จะใช้เสรีภาพบนพื้นฐานของความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม
4. เพื่อสนับสนุนการเสวนา สัมมนาและฝึกอบรม วิจัย ผลิตสิ่งพิมพ์และสื่อต่างๆ เพื่อสนับสนุนแนวทางการปฏิรูปการเมืองและการกระจายอำนาจโดยให้พลเมืองมีส่วนร่วมในทุกระดับของสังคม

กิจกรรม

สถาบันนโยบายศึกษา มีการดำเนินงานในรูปการจัดกิจกรรม 4 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. การจัดเสวนา สัมมนา และฝึกอบรม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นและถกเถียงระหว่างกลุ่มตัวแทนต่างๆ ของสังคม ต่อประเด็นนโยบายสาธารณะที่สำคัญๆ เพื่อเสนอต่อสาธารณะและรัฐบาล อีกทั้งยังเป็นเวทีในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สำคัญจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ต่อประชาชน เพื่อทำหน้าที่ในการให้ความรู้และทักษะทางการเมืองและสังคม

2. **วิจัย** โดยให้การสนับสนุนการศึกษาและวิจัยในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อสาธารณชน ผลงานสำคัญๆ ที่ผ่านมา อาทิเช่น การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิรูปการเมือง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ ซึ่งผลของงานวิจัยดังกล่าวได้มีส่วนสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ

3. **สิ่งพิมพ์** จัดทำจดหมายข่าวรายเดือนเป็นประจำตั้งแต่ “ผู้แทนราษฎร” ในปี พ.ศ. 2529 ซึ่งในต้นปี พ.ศ. 2533 ได้เปลี่ยนเป็น “จดหมายข่าวปฏิรูปการเมือง” และปัจจุบัน คือ จดหมายข่าว “ปฏิรูปการเมือง-กระจายอำนาจ” เนื้อหาสาระของจดหมายข่าวของสถาบันฯ คือการติดตามความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ นอกจากนี้ สถาบันฯ ยังจัดพิมพ์หนังสือ เอกสารนโยบาย เอกสารข้อมูล เอกสารวิจัย เอกสารสัมมนาต่างๆ เป็นประจำทุกปี

4. **สื่อการศึกษา** จัดทำสื่อในหลายรูปแบบเพื่อเป็นสื่อให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนได้มากขึ้น อาทิ

- **ธนาคารเสียง** (Digital Voice Bank) เป็นการรวบรวมข้อมูลเสียงของบุคคลต่างๆ ในระดับผู้ตัดสินใจนโยบายของประเทศ รวมทั้งนักวิชาการและนักธุรกิจ ในหัวข้อที่น่าสนใจไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในการค้นคว้า อ้างอิง โดยจัดทำเป็น ซีดี ที่ประกอบด้วยภาพและเสียงที่ได้รวบรวมจากรายการวิทยุของโครงการ “ศึกษานโยบายสาธารณะทางวิทยุ” ที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง อสมท. เอเอ็ม 1494 เป็นประจำทุกวันเสาร์ ดำเนินรายการโดย ศ.ดร.สมศักดิ์ ชูโต ข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่จะเป็นประโยชน์ยิ่งในการก่อตั้งห้องสมุดเสียง เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

- **ปฏิทินประวัติศาสตร์ทางการเมืองและเกมการเมือง** เช่น เกมวงเวียนประชาธิปไตย ไฟการเมือง ปฏิทินรัฐธรรมนูญไทย และเกมเลือกตั้ง เป็นการสร้างสรรค์มิติใหม่ในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป

- **เว็บไซต์ของสถาบันนโยบายศึกษา** เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีทั้งภาษาไทยและอังกฤษ ซึ่งท่านผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถเข้าชมได้โดยผ่านเว็บไซต์ www.fpps.or.th ซึ่งจะนำเสนอ:-

- จดหมายข่าวรายเดือน “ปฏิรูปการเมือง-กระจายอำนาจ”
- บทความ
- หนังสือทางวิชาการ
- กิจกรรมของสถาบันฯ
- e-library โดยนำหนังสือที่สถาบันฯ จัดพิมพ์ขึ้นเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้หาความรู้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

.....

สิ่งพิมพ์สถาบันนโยบายศึกษา

รายชื่อหนังสือ (ปีที่พิมพ์)	ผู้เขียน
Policies of Thai Political Parties in the 1995 General Election (1995)	Kiratipong Naewmalee, Nattaya Kuanrak, Prachak Kongkirati, Win Phromphaet (Translated and edited by Santhad Atthaseree, David Peters, Parichart Chotiya)
Thai Constitutions in Brief (1997)	Parichart Siwaraksa, Chaowana Traimas, Ratha Vayagool
เปรียบเทียบนโยบาย 4 รัฐบาล (พิมพ์ครั้งที่ 2 2541)	ปาริชาติ ศิวัชรักษ์
กรอบนโยบายแม่บทของพรรคการเมืองไทยยุคใหม่ (2541)	เชาวนะ ไตรมาศ
กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส : ข้อคิดเพื่อ การปรับปรุงกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไทย (2541)	นันทวัฒน์ บรมานันท์
บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมือง (2541)	นันทวัฒน์ บรมานันท์
ปฏิรูปประเทศไทย...จากวิกฤตสู่สหัสวรรษใหม่ (2541)	วุฒิพงษ์ เปรียบจริยวัฒน์
มาตรการทางกฎหมายในการเสริมสร้างเสถียรภาพรัฐบาล (2541)	มานิตย์ จุมปา
ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด (2541)	ชัยอนันต์ สมุทวณิช
ข้อมูลพื้นฐาน 66 ปี ประชาธิปไตยไทย (2541)	เชาวนะ ไตรมาศ
ศักยภาพทางการเมืองคลังของ อบต. (2541)	จรัส สุวรรณมาลา
Portfolio Government and Multiple Legislative Processes / ข้อเสนอในการออกแบบระบบการเมืองและ การบริหารใหม่ (2542)	ชัยอนันต์ สมุทวณิช
การเลือกตั้งและพรรคการเมือง : บทเรียนจากเยอรมัน (2542)	บุญศรี มีวงศ์โฆษ

รายชื่อหนังสือ (ปีที่พิมพ์)	ผู้เขียน
การเลือกตั้งแบบใหม่ : ทำไมคนไทยต้องไปเลือกตั้ง (2542)	เชาวนะ ไตรมาศ
บทบาทใหม่ของข้าราชการไทย : ในบริบทของรัฐธรรมนูญปัจจุบัน (2542)	เชาวนะ ไตรมาศ
องค์กรชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล (2542)	นันทวัฒน์ บรมานันท์
ความเข้าใจเรื่องการปกครองท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 2 2543)	สนิท จรอนันต์
กบฏของสงครามความเปลี่ยนแปลง : ทางเลือกและทางรอดของสังคมการเมืองไทยในสหัสวรรษใหม่ (2543)	เชาวนะ ไตรมาศ
เลือกตั้งอย่างไร : คนไทยและประเทศจึงไม่เสียโอกาส (2543)	เชาวนะ ไตรมาศ
การใช้กลไกรัฐธรรมนูญสำหรับประชาชน (2545)	เชาวนะ ไตรมาศ
Thailand : State-Building, Democracy and Globalization (2002)	Chai-Anan Samudavanija
รัฐบาลทำงานอย่างไร (พิมพ์ครั้งที่ 2 2546)	สนิท จรอนันต์
นิติรัฐกับประชาสังคม (2546)	นันทวัฒน์ บรมานันท์
สิ่งแวดล้อมกับความมั่นคง : ความมั่นคงของรัฐกับความไม่มั่นคงของราษฎร (2546)	ชัยอนันต์ สมุทวณิช กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
อนาคตที่ไล่ล่าประเทศไทย : แนวโน้มของโลก สังคม เศรษฐกิจ การเมือง กับอนาคตของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546)	ฉัตรพัฒน์ วิลัยทอง ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ
คู่มือสิทธิมนุษยชน ฉบับพลเมือง (เล่ม 1) (2546)	จรัส ดิษฐาภิรักษ์
ประชาธิปไตยกับการเปลี่ยนแปลง (พิมพ์ครั้งที่ 3 2547)	ชัยอนันต์ สมุทวณิช
การปฏิรูประบบราชการ : เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน (2547)	สถาบันนโยบายศึกษา
คนไทยกับการเมือง : ปิตุลาวิโยค (2547)	อภิญา รัตนมงคลมาศ วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์
วัฒนธรรมการเมืองและการปฏิรูป (พิมพ์ครั้งที่ 2 2547)	วิชัย ต้นศิริ

รายชื่อหนังสือ (ปีที่พิมพ์)	ผู้เขียน
นโยบายพรรคการเมืองไทย (2547)	เชาวนะ ไตรมาศ
...กว่าจะเป็นพลเมือง (2547)	สถาบันนโยบายศึกษา
คู่มือสิทธิมนุษยชน ฉบับพลเมือง (เล่ม 2) (2548)	จรัส ดิษฐารักษ์
ความเข้าใจเรื่องการปกครองท้องถิ่น (ฉบับปรับปรุง) (2548)	สนิท จรอนันต์
Thai Political Parties in the Age of Reform (2006)	Siripan Nogsuan Sawasdee
บนหนทางสิทธิมนุษยชน (2549)	จรัส ดิษฐารักษ์
ข้อมูลพื้นฐาน 75 ปี ประชาธิปไตยไทย (2550)	เชาวนะ ไตรมาศ
อุตสาหกรรมโทรคมนาคมกับเศรษฐกิจไทย (2550)	เศรษฐพร คุณศรีพิทักษ์
โพลเลือกตั้งกับการเมืองไทย (ในมติกฎหมาย) (2550)	ณรงค์เดช สรุโฆษิต
วัฒนธรรมพลเมือง (2551)	วิชัย ตันศิริ
การจัดการศึกษาในท้องถิ่น (2551)	สนิท จรอนันต์
การเมืองในรัฐธรรมนูญ (2551)	เชาวนะ ไตรมาศ
รัฐ (2551)	ชัยอนันต์ สมุทวณิช
วิทยุชุมชน : กฎหมายและการพัฒนา (2552)	ธนาวัฒน์ แก้วพงศ์พันธุ์
ไปดู Civic Education ที่เยอรมัน (2553)	ทิพย์พาพร ตันติสุนทร
100 ปีแห่งการปฏิรูประบอบราชาธิปไตย : วิวัฒนาการของอำนาจรัฐและอำนาจการเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 4 2554)	ชัยอนันต์ สมุทวณิช
รัฐกับสังคม : ไตรลักษณ์รัฐไทยในพหุสังคมสยาม (พิมพ์ครั้งที่ 2 2554)	ชัยอนันต์ สมุทวณิช
การชุมนุมสาธารณะ (2554)	โสพล จริงจิตร ทิพย์พาพร ตันติสุนทร
ประชาธิปไตยนอกห้องเรียน : เรียนให้เพลิน - LEARN ด้วย โครงการ (2555)	ยศวดี บุญยเกียรติ
ข้อมูลพื้นฐาน 80 ปี ประชาธิปไตยไทย (2556)	ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ เชาวนะ ไตรมาศ

รายชื่อหนังสือ (ปีที่พิมพ์)	ผู้เขียน
จาก 100 ปี ร.ศ.130 ถึง 80 ปี ประชาธิปไตย (2556)	สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ ทิพย์พาวร ตันติสุนทร บรรณาธิการ
แนวทางการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย (Civic Education) (2556)	วิชัย ตันศิริ ชัยอนันต์ สมุทวณิช Dr.Canan Atilgan ทิพย์พาวร ตันติสุนทร
ศาสตร์การสอนความเป็นนักประชาธิปไตย (2557)	วิชัย ตันศิริ
กฎแห่งความซำ (2557)	ชัยอนันต์ สมุทวณิช
พลเมือง สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย (2557)	ทิพย์พาวร ตันติสุนทร
การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 4 2558)	ทิพย์พาวร ตันติสุนทร
คุณธรรมเพื่อความเป็นพลเมือง : เรียนให้ “เพลิน” LEARN ด้วย “นิทาน” (2558)	ยศวดี บุญยเกียรติ
ภูมิอากาศเปลี่ยน : ทางออกและข้อเสนอ (2558)	สถาบันนโยบายศึกษา

สื่อความรู้ทางการเมืองของสถาบันนโยบายศึกษา

- วงเวียนประชาธิปไตย
- แผนที่เส้นทางประชาชน-ถนนประชาธิปไตย
- Road of Democracy Map
- ไฟการเมือง
- เกมการเมือง (Political Monopoly)
- เกมเลือกตั้ง
- ปฏิทินรัฐธรรมนูญไทย 2475-2545
- ธนาคารเสียง (Digital Voice Bank)

สนใจกรุณาติดต่อ : สถาบันนโยบายศึกษา

99/146 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทร. 0 2941-1832-3 โทรสาร: 0 2941-1834

e-mail: ipps_fpps@yahoo.com ; www.fpps.or.th

.....

ประวัติผู้เขียน นางยศวดี บุญเกียรติ

การศึกษาและฝึกอบรม

- สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - City Planning, University of Walse Institute of Science and Technology, UK
 - Certificate in Urban and Regional Planning, University of Oslo, Norway
 - พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน ผู้อำนวยการร่วม สถาบันนโยบายศึกษา
- เข้าร่วมการสัมมนาในโครงการของมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ Dialogue Programme in “Strengthening the Interaction of Civil-society with Political Society”, Brussels และ Berlin, 12-17 กันยายน 2553

สื่อสิ่งพิมพ์

- เขียนคอลัมน์ “สังคมสีเขียว” ตีพิมพ์ทุกสัปดาห์ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันระหว่างวันที่ 28 พฤษภาคม 2541 ถึง 15 สิงหาคม 2545 รวม 221 ตอน
- หนังสือ เมืองกับสิ่งแวดล้อม, 2546

การวิจัย

- โครงการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาของพรรคการเมืองในต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พฤศจิกายน 2542 ถึง กุมภาพันธ์ 2543
- โครงการศึกษานโยบายการศึกษาของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มิถุนายน ถึง กรกฎาคม 2543
- โครงการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายด้านการศึกษาของผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กันยายน ถึง ธันวาคม 2543
- โครงการปฏิรูปด้านระบบบริหารและการเงินทางการศึกษาภายใต้โครงการนำร่องการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เมษายน ถึง กรกฎาคม 2544

การปล่อยปละละเลยเรื่อง
คุณธรรมศีลธรรมที่เกิดขึ้น
ในสังคมไทยไปพร้อมๆ กับ
การเห็นตัวอย่างคนโกงที่ได้ดี
ทำให้เด็กไทยมีค่านิยมที่ผิด
การแก้ไขต้องเริ่มที่หน่วยเล็กๆ
ของสังคมคือบ้านและโรงเรียน
และจะต้องเริ่มตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็กๆ
นิทานคือเครื่องมือสื่อสาร
ที่ได้ผลดีที่สุดสำหรับเด็ก
ถัดจากพ่อแม่ผู้ปกครองแล้ว
ครูคือผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด
มีโอกาที่จะสร้างเด็กให้เติบโต
เป็นคนดีมีคุณธรรมได้มากที่สุด

